

MÉRTÉK MÉDIAELEMZŐ MŰHELY

A SZÁMOK NEM HAZUDNAK. KÖZÉLETI TÉMÁK MÉDIAREPREZENTÁCIÓI.

Médiafigyelések és tartalomelemzések

MÉRTÉK FÜZETEK

16. szám

MÉRTÉK FÜZETEK

16. szám

2018. OKTÓBER

Szerzők:

Bencsik Márta, Bódi Jenő, Katus Eszter,
Szávai Petra, Tímár János

Szerkesztő:

Szávai Petra

**A SZÁMOK NEM HAZUDNAK.
KÖZÉLETI TÉMÁK
MÉDIAREPREZENTÁCIÓI.
Médiafigyelések és
tartalomelemzések**

MÉRTÉK MÉDIA MŰHELY

A szerkesztőség tagjai

Mong Attila, Nagy Krisztina
Polyák Gábor, Urbán Ágnes
Uszkiewicz Erik

Kérdésével forduljon hozzánk:

info@mertek.eu
www.mertek.eu

Kiadja

Mérték Médiaelemző Műhely
Közhasznú Nonprofit Kft.
[Mertek Media Monitor
Nonprofit Ltd.]
H-1042 Budapest, Árpád út 90-92.

Felelős kiadó

Urbán Ágnes, ügyvezető igazgató

Felelős szerkesztő

Polyák Gábor

A jelentés szerkesztése 2018.
szeptember 15-én zárult le. A
jelentés 2016-os és 2017-es
adatokat dolgoz fel.

ISSN 2559-8937

A számok nem hazudnak. Közéleti témák
médiareprezentációi. Médiafigyelések és
tartalomelemzések (pdf)
Mérték Médiaelemző Műhely

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	1
Miként számolt be az európai sajtó a Brexitről?	2
Kutatói beszámoló: Brexit a magyar sajtóban	3
Kvótanépszavazás és a menekültügy a 2016-os népszavazási kampányban	6
Kutatói beszámoló: Közvéleménygyártás a híradókban	7
A közszolgálati média szerepe az álhírek és dezinformáció elleni küzdelemben	14
Kutatói beszámoló: Közmédia – álhírek – dezinformáció	15
Médiafigyelés a V4 országokban a 2018-as orosz választások és az Oroszország elleni szankciók meghosszabbítása kapcsán	22
M1 – Híradó (18:00) és Ma este (18:35)	24
RTL Klub – Híradó (18:00)	26
TV2 – Tények, Tények Extra, 1/1 Azurák Csabával	28
Kossuth Rádió – Krónika (17:30) és Ütköző (este)	32
Rádió1 – Balázsék	36

ELŐSZÓ

A Mérték Médiaelemző Műhely az elmúlt két évben több nemzetközi kutatásban is részt vett, mint magyarországi partner. Ebben a kötetben négy médiamonitorozás és tartalomelemzés magyar eredményeit gyűjtöttük össze, melyek érdekesek lehetnek a hazai közönség figyelmére is. A két korábbi kutatás egyes eredményeiről már jelentek meg publikációk más felületeken, itt most szeretnénk egy csokorba gyűjtve is beszámolni a hasonló kutatási módszerekkel végzett médiafigyeléseinkről. Bár a kutatások nemzetközi kontextusban születtek, jelen esetben csak a Mérték által gyűjtött magyar adatokat és készített beszámolókat tesszük közzé.

A [European Journalism Observatory](#) kutatásában arra a kérdésre kereste a választ, hogy a Brexit népszavazás utáni első hétben (2016. június 25. és július 1. között) az európai sajtó miként számolt be a Brexitről. Elemzésüket 12 európai ország, valamint az USA 3-3 napilapjának tartalomelemzése alapján készítették el.

A [Democracy Reporting International](#) és a Mérték közös kutatásában a kvótanépszavazási kampányt vizsgáltuk az 5 vezető televíziós csatorna híradói alapján 2016. szeptember 8. és 22. között. Az eredmények egy részét a DRI már [közzétette](#), ezt egészítjük ki néhány információval és a médiafigyelés tapasztalataival.

A [Memog8](#) számára két médiamonitorozást is végeztünk. 2017. november 1. és 21. között a Duna TV híradóját figyeltük, arra a kérdésre keresve a választ, hogy milyen szerepet játszik a közszolgálati média az álhírek és dezinformáció elleni küzdelemben. Habár maga a kutatás fő kérdése a magyar közszolgálat kapcsán letudható lenne egy „nem releváns” válasszal, sajnálatos, de nem meglepő módon a magyar eredmények negatív előjelet vettek fel e témakör tekintetében.

A másik kutatás az oroszországi választásokhoz kötődött, a választást megelőző 5 hétben 3 televízió- és 2 rádiószolgáltató híradóit és közéleti műsorait követtük azt keresve, hogy az orosz propaganda jellemző üzenetei megjelennek-e, és ha igen, milyen formában a visegrádi országok médiájában.

1. MIKÉNT SZÁMOLT BE AZ EURÓPAI SAJTÓ A BREXITRŐL?

A kutatást vezető intézmény: [European Journalism Observatory](#)

Kutatási módszer: sajtófigyelés, kvantitatív és kvalitatív tartalomelemzés

Vizsgált médiumok: Blikk, Magyar Idők, Népszabadság

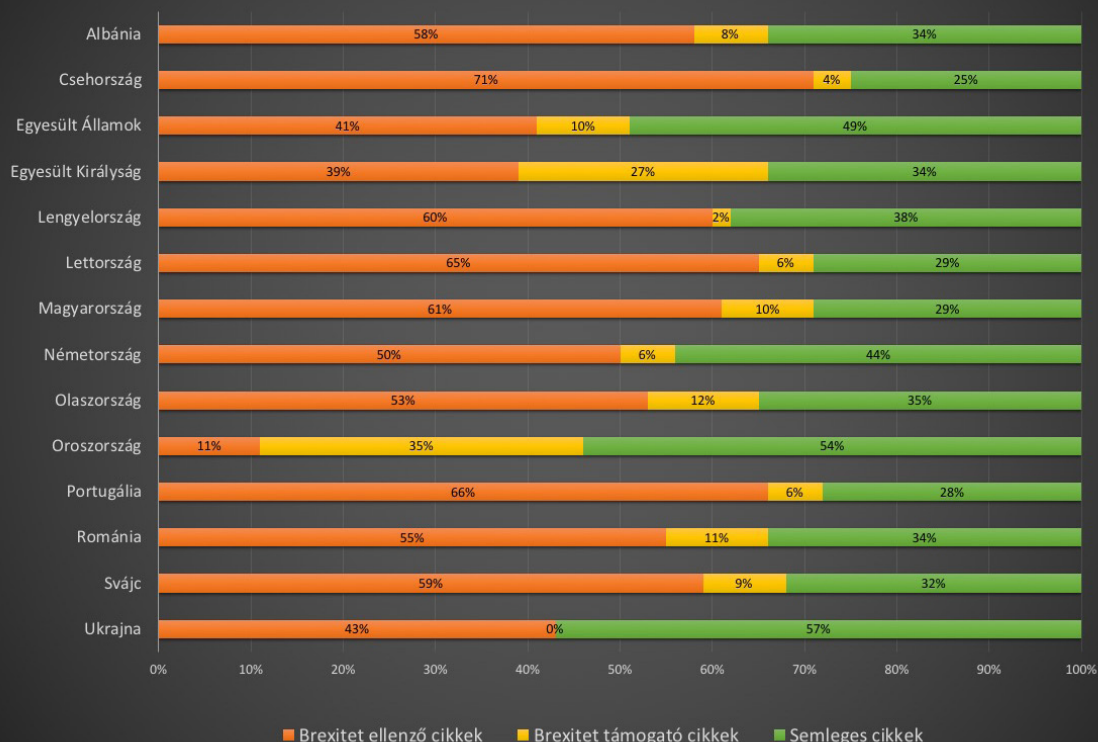
A médiafigyelés időtartama: 1 hét (2016. június 25. – július 1.)

Elemző: Bencsik Márta

A kutatás 14 európai és egyesült államokbeli egyetem és kutatóintézet közreműködésével valósult meg, és arra a kérdésre kereste a választ, hogy miként foglalkozott a sajtó a Brexittel a népszavazást követő egy hétben. Minden országból 3 napilapot vettek górcső alá, lehetőség szerint egy jobb- és egy baloldali irányultságú, valamint egy bulvár/tabloid napilap került a mintába. A hazai lapok közül ennek megfelelően a Blikkre, Magyar Időkre és a Népszabadságra esett a választás. A 3 magyar lapban 83 cikk jelent meg a vizsgált időszak alatt a Brexittel kapcsolatban. A tartalomelemzés egy egységes kódutastítás alapján készült, mely mennyiségi és minőségi jellemzők rögzítését tette lehetővé, a kutatás azonban nem foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy az egyes különböző irányultságú lapok miként értékelték a Brexitet, az összesített adatokra volt szükség egy minden politikai spektrumot lefedő reprezentatív minta alapján. Ebből kifolyólag mi is a 3 médium összevont adatait adjuk közre, a kutatási beszámolóban azonban kitérünk az egyes napilapok sajátosságaira.

A European Journalism Observatory által készített elemzés [itt](#) olvasható eredeti nyelven.

A vizsgált időszakban megjelent cikkek Brexithez való viszonyulásuk alapján országonként

Kutatási beszámoló: Brexit a magyar sajtóban

A Magyar Idők, a Népszabadság, a Blikk 2016. június 25 – július 1. közötti cikkei alapján
Bencsik Márta írása

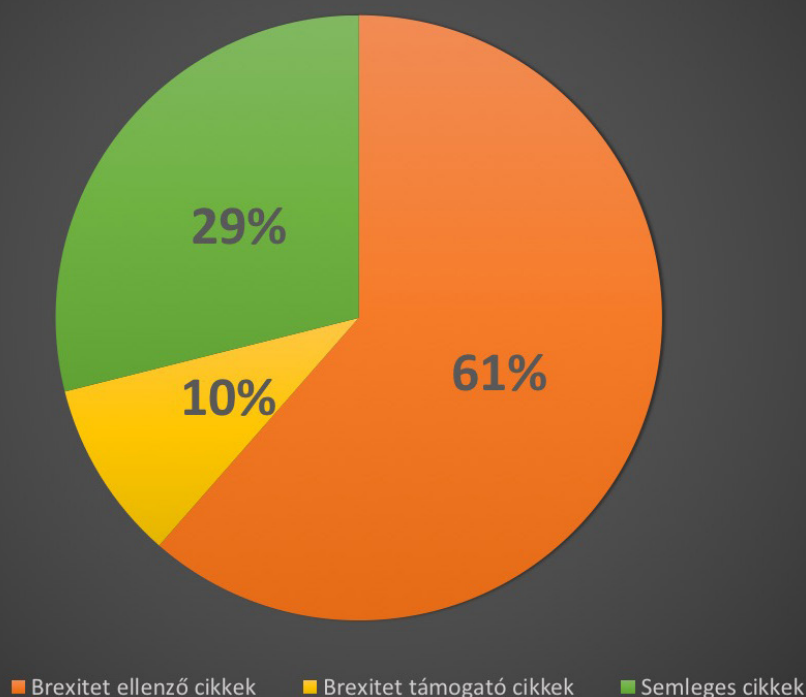
Az első napon a döbbenet volt a legjellemzőbb. A lapok megpróbálták objektíven tudósítani a népszavazásról, a cikkek egy része tényszerűen tárgyalta az eseményeket, más részük drámai küzdelemről, óriási pofonról számolt be. Egyetlen írás sem foglalt állást úgy, hogy Európa számára jó lenne a Brexit, a kilépést rossznak, károsnak tartó cikkek voltak többségben, mind Európát, mind Nagy-Britanniát illetően.

A későbbi napokon a lapok politikai irányultságuknak megfelelően foglalkoztak a brit kilépéssel. A jobboldali Magyar Időkben egyre inkább előtérbe kerültek a brit kilépést pártoló, „megértő” cikkek, melynek okát – a magyar kormánypolitikával és a miniszterelnök nyilatkozatával egybehangzóan – az Európai Unió elégtelen bevándorláspolitikájában láttatták. A Magyar Idők több cikkében úgy foglalt állást, hogy az Unió „csonka” az Egyesült Királyság nélkül, de érthető, ha nem akar szolgá lenni az „országok fölött terpeszkedő, könyvelők irányította mechanizmusban”, amivé az Unió vált. És azt is kiemelték, hogy itt az ideje annak, hogy megreformálják a közösséget. Bár a cikkek aggodalmukat fejezték ki Európa dezintegrációja miatt, és megjegyezték, hogy a kilépés Oroszországnak kedvez, számos szerző úgy vélte, a britek számára pozitív, hogy visszaszerzik szuverenitásukat Brüsszeltől. Ugyanakkor arról is cikkeztek, hogy a Brexit egy kilépési dominó hatást indíthat el, ami viszont nem kedvező. Több cikk kiemelte – a miniszterelnök álláspontját hangoztatva – hogy az új Európában a Brexit következtében fölértékelődik Magyarország szerepe.

A baloldali irányultságú Népszabadság egyértelműen károsnak tartotta a brit népszavazás eredményét Európa és Nagy-Britannia számára is, már az első napon vezércikkben

A cikkek megoszlása a Brexithez való viszonyulásuk alapján

- Összesített eredmény a Blikk, a Magyar Idők és a Népszabadság a Brexit népszavazás utáni első hétben a téma kapcsán megjelent cikkei alapján -

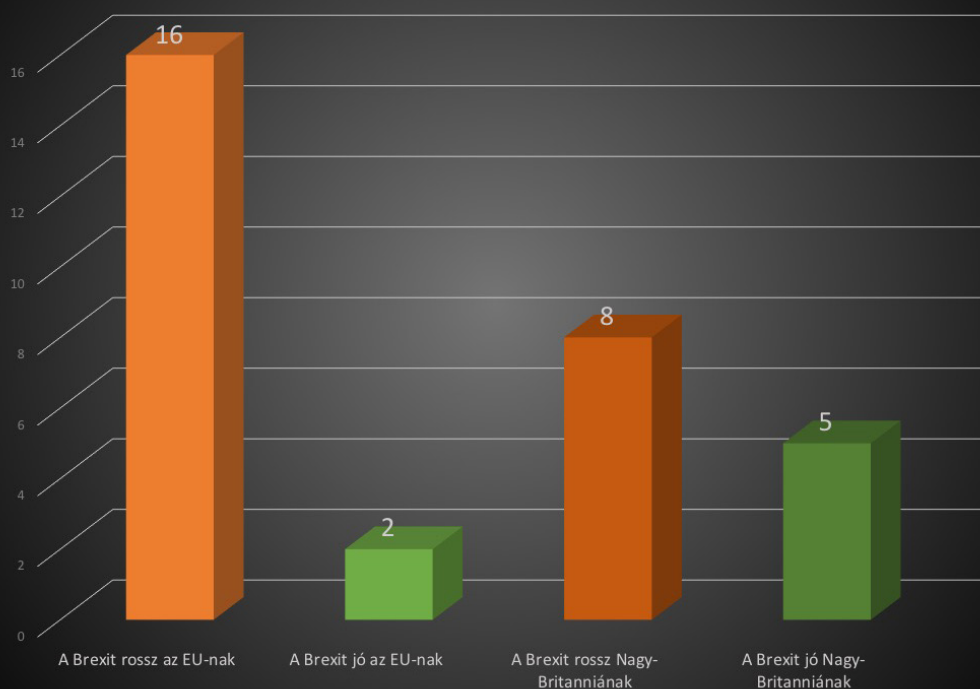

fogalmazta meg, hogy hiába vezette akár jó szándék a kilépésre szavazókat, „a végeredmény borzalmas”. A Brexit okát nem a brüsszeli bürokráciában látta, hanem azokban a populista politikusokban, akik felkorbácsolták, majd kihasználták a közhangulatot. Az újság szerint a briteknek nem válik javára ez a változás semmilyen téren, több cikkben foglalkoztak a Breggittel, azzal, hogy megbánták a britek döntésüket. Ezt köznapi emberekkel készített interjúkkal támasztották alá, ugyanakkor több alkalommal latolgatták, van-e még lehetőség a Brexit visszafordítására. A Brexit közvetlen negatív hatásaként többször tudósítottak arról, hogy az ország egyik fele utálja a másikat, a fiatalok az időseket, inzultusok érik a bevándorlókat, akik között szép számmal vannak Angliában dolgozó kelet- és közép-európai polgárok. Amellett, hogy a lap a Brexitet egész Európára nézve károsnak tartotta, az írásokban fölvetették az Unió működésében változások bevezetését. Ezen belül is az a fő cél a lap szerint, hogy az EU-t meg kell szerettetni az emberekkel, mert csak ott népszerű, ahol ez számít „a kisebbik rossznak”, pl. a Baltikumban. Több írásban is foglalkoztak a Brexit esetleges követőivel, azzal, hogy a Leave lendületet adhatott az EU ellenes pártoknak. Ezt egyértelműen rossz folyamatnak láttatták. A Népszabadság azt az álláspontot alakította ki, hogy az euroszkepticizmust – Európa szerte – első fogsztásra szánják, ám óvta attól Magyarországot, hogy ilyen helyzetbe kerüljön. („Végül majd annyit üzenetnek Orbánék Brüsszelnek, hogy retorikájuk bejön, és kiszavaztatják magukat”).

A populáris Blikk napilap a Brexittel bővebben az első napon még négy cikkben foglalkozott, a későbbiek során már csak napi egy írást közölt a témáról. A képes beszámolóiban a brit kilépést ellenzők megdöbbenését, és a győztesek harsány örömét osztotta meg az olvasóival, miközben egyértelművé tette, hogy a Brexitet károsnak tartja, káoszt okozhat Európában és főleg Nagy-Britanniában. Két napon keresztül is arról közölt egy-egy cikket, hogy az angolok „visszacsinálnák” a Brexitet, már milliók írtak alá ennek érdekében. A lap a brit népszavazással kapcsolatos íásaiban belpolitikai vonatkozások nem szerepeltek.

A Brexit jó-e Nagy-Britanniának vagy az EU-nak?

- Összesített eredmény a Blikk, a Magyar Idők és a Népszabadság a Brexit népszavazás utáni első hétben a téma kapcsán megjelent cikkei alapján -

A Brexitet a magyar közéleti média – a vizsgált cikkek alapján – politikai beállítódásának megfelelően értékelte. Mind a jobb-, mind a baloldali lap alapvetően károsnak ítélte meg a kiválást Európa szempontjából, úgy vélték, nem lesz jobb hely az Unió attól, ha az Egyesült Királyság kilép. A Magyar Idők azonban az indokokat – így az Európai Unió felelősségét a menekültkérdés kezelésében – megfontolandónak, akceptálандónak tartotta, és párhuzamot vont, helyenként egyenlőség jelet tett a Nagy-Britanniába történő (elsősorban kelet-közép-európai) bevándorlás és az Európán kívülről érkező migráció között. A jobboldali írások többször kiemelték, hogy a britek a szuverenitásukat akarták így kivívni Brüsszel ellenében, és ebből a szempontból az Unió működése változtatásra szorul. A változtatás szükségessége a Népszabadságban megjelent cikkekben is előkerült, ám a megközelítésben volt különbség a nemzeti szuverenitás erősítése kontra „szerethető” EU elképzelések mentén. A Brexit politikai következményeit a jobboldali sajtó kedvezőbben ítélte meg. Bár Magyarország EU tagságát nem kérdőjelezte meg, az írásokban – egy kivétellel – éppen a bomlás ellen érvelt, úgy vélte, most ki lehet harcolni az Unióval szemben több kedvezményt, nagyobb játéktérrel. A baloldali lapban ezt éppen fordítva látták, ott a veszélyekre figyelmeztettek, arra, hogy a magyar miniszterelnöknek most az EU-ellenes megszólalásaival, a kvótás népszavazásával fel kellene hagynia, mert az EU-t erősíteni kell.

Azzal kapcsolatban, hogy gazdaságilag milyen hatása lehet a Brexitnek nemzeti szinten, – egy jobboldali közgazdász véleményén kívül – kizárólag negatív következményekkel számoltak a lapok. Mind az Egyesült Királyság, mind Magyarország szempontjából kedvezőtlen hatásról írtak: a pénzügyi piacok borulásától, a kereskedelmi mérleg romlásától kezdve a magyar munkavállalók szigetországi elhelyezkedésének az ellehetetlenüléséig.

2. KVÓTANÉPSZAVAZÁS ÉS A MENEKÜLTÜGY A 2016-OS NÉPSZAVAZÁSI KAMPÁNYBAN

A kutatást vezető intézmények: [Democracy Reporting International](#), Mérték Médiaelemző Műhely

Kutatási módszer: médiafigyelés, kvantitatív és kvalitatív tartalomelemzés

Vizsgált médiumok: M1, RTL Klub, TV2, ATV, HírTV

A médiafigyelés időtartama: 2 hét (2016. szeptember 8 – 22.)

Elemző: Tímár János

A DRI (Democracy Reporting International) és a Mérték együttműködésének eredményeként tartalomelemzés módszerével vizsgáltuk a menekültügy/népszavazás témakörének bemutatását az öt legjelentősebb tévécsatorna hírműsoraiban. A kutatás főbb eredménye – súlyos elfogultságról tett tanúbizonyságot és egyértelműen kampányolt a nem szavazatok érdekében az M1 állami televízió – már megjelent a népszavazás estéjén. A kutatás főbb adatait és eredményeit a [DRI közzétette](#), számos közlés jelent meg a magyar sajtóban ([itt](#) és [itt](#)), és [infografika](#) is készült a legfontosabb adatokról.

A kutatás az öt „nagy” televíziós csatorna szeptember 8 és 22. közötti esti, egyórás hírműsoraiban megjelenő, a menekült kérdéssel, illetve a népszavazással foglalkozó híregységekre koncentrált. A híradók egészéről rögzítettük az alapadatokat, illetve a témánkhöz kapcsolódó hírelemek számát, időtartamát, híradón belüli elhelyezkedését, az egyes híregységek esetében pedig a hírek témáját, helyszínét, a szereplőket, a médiamunkások tevékenységét. Mind a híradók egészéről, mind az egyes hírekről rögzítettünk olyan információkat is, amelyek azt jelezték, hogy az adott egység a kormány álláspontját támogató, a kormány álláspontjától eltérő véleményeket támogató, vagy ezt a két dimenziót nem érintő, kizárólag tárgyilagos beszámolók hangzottak el. A [kódutasítás](#) elérhető a Mérték Médiaelemző Műhely honlapján.

Kutatási beszámoló: Közvéleménygyártás a híradókban

Tímár János írása

Hasznos dolog lehet a valóság megismerése szempontjából egy, a tartalomelemzés módszerét választó kutatás. Megerősíthet, igazolhat más tudások alapján kialakult képet, véleményeket (és persze cáfolhat tévképzeteket, előítéleteket). De nem pusztán a megerősítés a célja az ilyen tudásnak, hanem olyan új ismeretek bemutatása, összefüggések feltárása is, amelyek kevésbé nyilvánvalóak, kevésbé láthatóak. A tartalomelemzésnek ez alkalommal azt a változatát választottuk, amikor számokkal, gyakorisággal próbáljuk feltárni, hogyan működik a média világa.

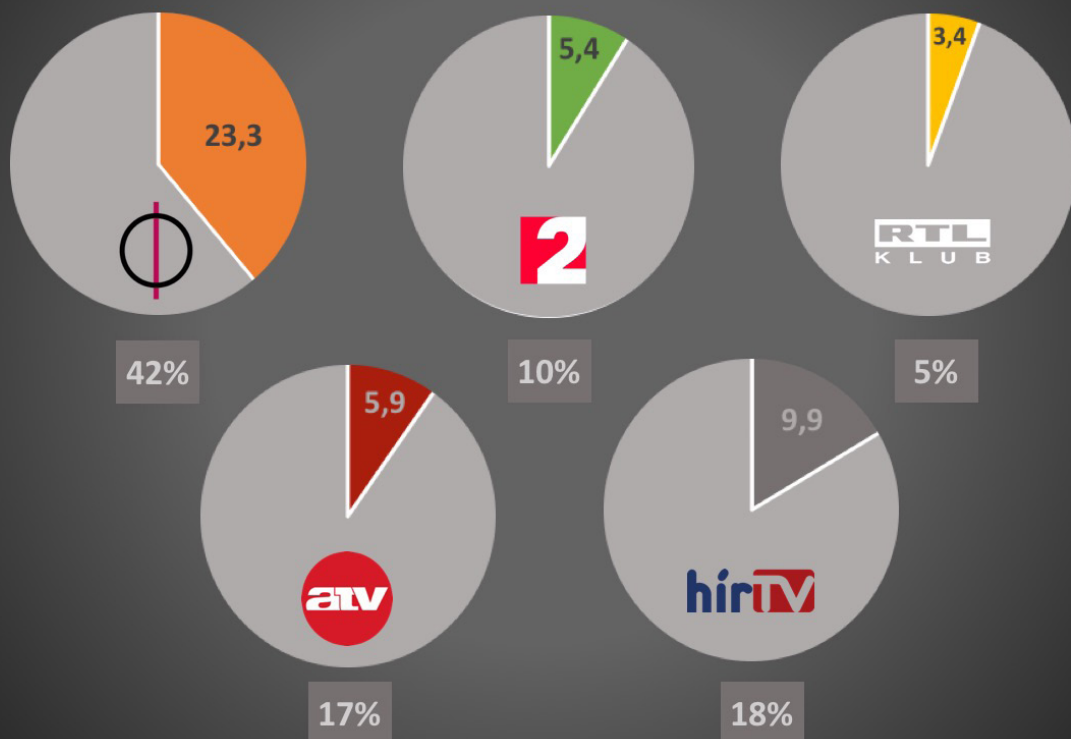
Ez a kutatás nem arról szól, hogy sorskérdés-e vagy sem a magyarság számára a menekültügy, ahogy arról sem, hogyan kellett viselkedni a népszavazás során, csupán arról, hogy ezt a valóban lényeges kérdést, hogyan, mennyire sokoldalúan mutatták be a televíziók, segítették-e az ország lakóit, a szavazásra jogosultakat abban, hogy minél megalapozottabban tudjanak dönteni? Segítették-e az Alaptörvényben is megfogalmazott demokratikus közvélemény kialakulását?

Most lássunk egy szubjektívebb, néhány témára fókuszáló beszámolót a kutatásról, olyat, ami nem egyszerűen a „kormánypártiság-ellenzékeség” mentén követi a magyarországi televíziós hírszolgáltatás működését!

Megerősítés

Kezdjük a megerősítéssel! Az olykor közszolgálatinak nevezett állami csatorna talán a várakozásokat is meghaladóan egyszerűen a kormányzat szolgálóleányaként működött. Nem csak azért, mert „tolta” – egyesek szerint túltolta – a menekültkérdés/népszavazás témakörét. A témával legtöbbet foglalkozó magántulajdonú csatornához, a HírTV-hez képest is kétszer annyi időt szánt erre a híradóiban, ami egyben azt is jelentette, hogy az esti főhíradó időtartamának majdnem felét ez a téma töltötte ki. Nem egyszer, nem kétszer, hanem szinte állandóan. Gondolhatnánk, hogy az MTVA-nál dolgozó szerkesztők hitték el leginkább (és próbálták vélhetően nem kis sikerrel elhitetni a nézőkkel is), hogy itt most valóban a magyarság megmaradásáról van szó. Az esti híradókban rendszeresen 10-12 hír foglalkozott a témával, függetlenül attól, hogy volt-e tényleges esemény, történet vagy sem.

A menekültkérdéssel és a népszavazással kapcsolatos hírekre fordított
 átlagos időtartam híradónként (perc) és ennek aránya a teljes
 műsoridőhöz viszonyítva

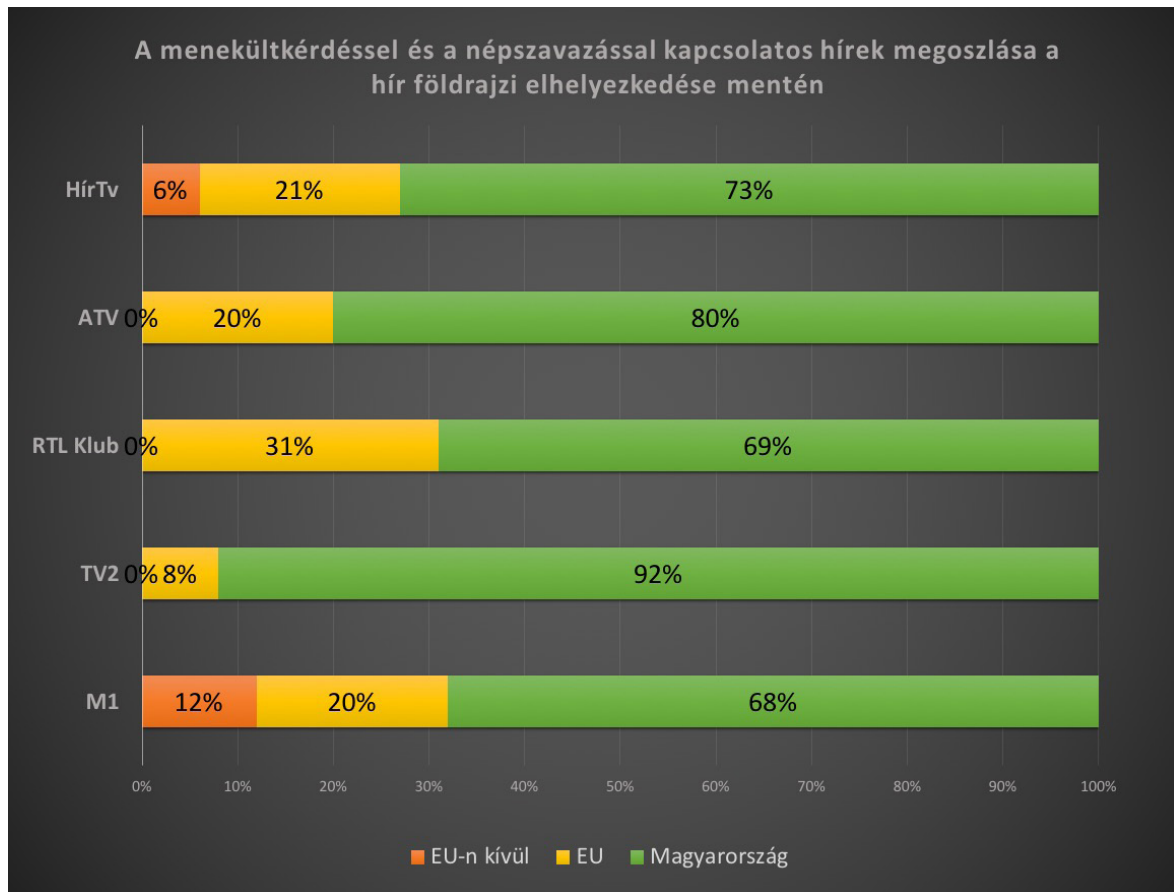

Ezzel az M1 Híradó megszűnt a világban és itthon zajló történésekről, eseményekről a széles körben elfogadott sztenderdek szerint hírt adó műsor lenni. A feladat teljesítése komoly műfaji zavarokat is okozott, hiszen például egy félórás mozgóképes esszé a „röszkei csata” egyéves évfordulójára csak úgy volt előállítható, hogy elképesztően sok kép- és témaismétléssel, de aktuális esemény nélkül kellett kitölteni az időt.

Ahogy híradós remekmű volt a „no-go” zónákkal kapcsolatos műsorrész is. A vélhetően egy éppen jól futó „kampányguru” ötletéből kipattant, majd nagy karriert befutó téma, amely leginkább a BBC [Szijjártó Pétert](#) faggató interjúja miatt kelt önálló életre, az MTVA munkatársait arra ösztökölte, hogy a téma érdemi feldolgozása helyett látványos körkapcsolással cáfolják a BBC-ben elhangzottakat. Az egyszerre öt helyről zajló bejátszásokban a külföldi tudósítókra hárult a feladat, hogy előszóban cáfolják külföldi politikusok, sajtóban dolgozók állításait, akik szerint nem jellemző Európára, hogy lennének olyan települések, településrészek ahova „fehér ember nem teheti be a lábát”. Kínjukban szegények hosszan beszéltek arról, hogy a nagyvárosokban vannak turisták által kedvelt, frekventált helyek, ahova idegenforgalmi látványosságok miatt gyakran mennek külföldiek, míg az idegenforgalmi érdekességgel nem rendelkező helyeket kevésbé látogatják a külföldiek. A végső tromfot Németh Balázs műsorvezető adta, aki a bejátszás közben elmesélte, évekkel ezelőtt neki is volt olyan kalandja, hogy Marseille-ben egyszer megpofozták.

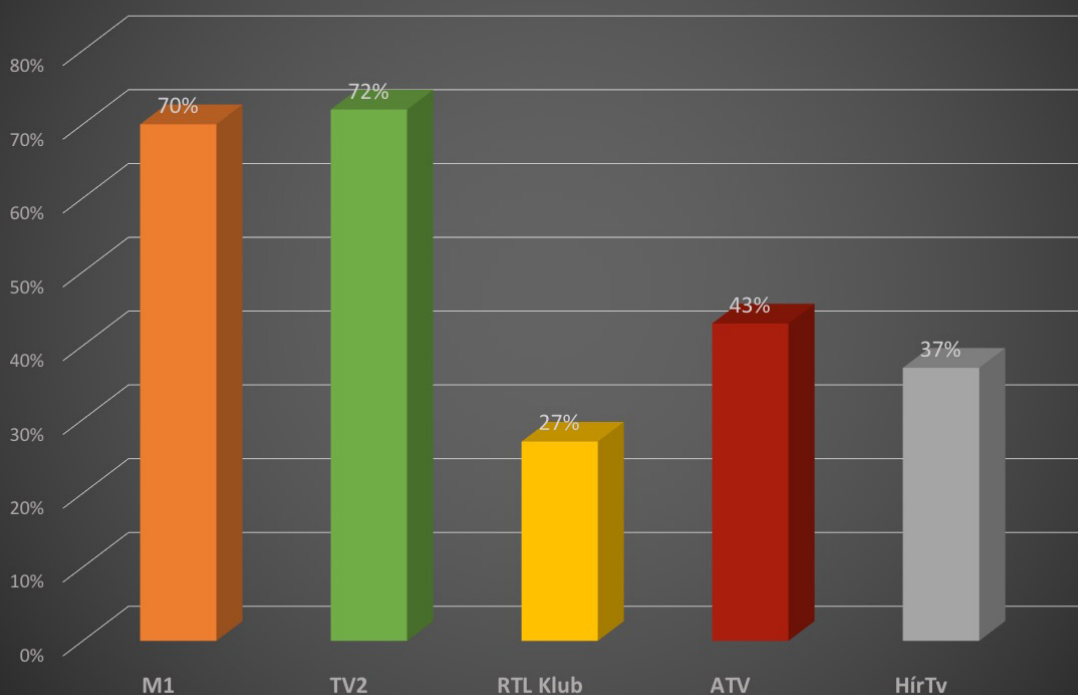
Beszűkült világ

Beszűkült világról fest tanulságos képet, hogy az öt híradó menekültkérdést is érintő híreinek kevesebb, mint tizede foglalkozott Európán kívüli – az arab világot vagy fekete Afrikát érintő – történésekkel. Feltárni, bemutatni a menekült hullám okait, az azt kiváltó, térségben zajló folyamatokat a televíziók nem tekintették feladatuknak. Mindössze a hírek 4 százalékában jelent meg bármilyen módon a menekültkérdés háttere, okai és ebben nem igazán különböztek az egyes csatornák.

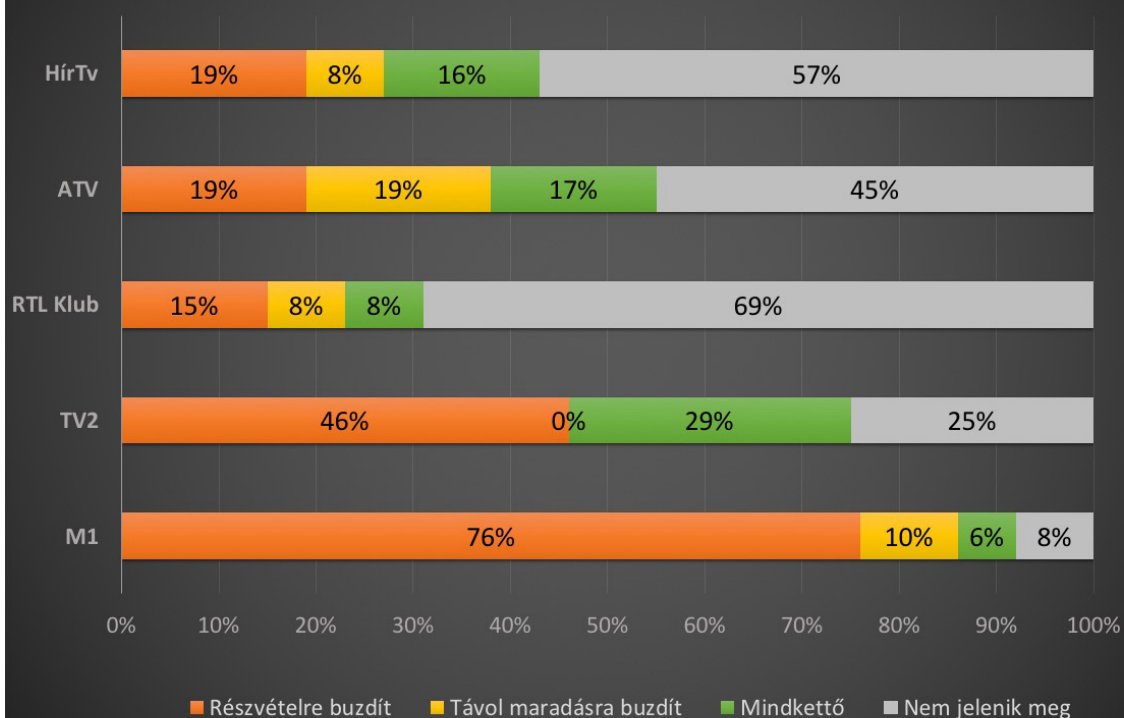
De még a népszavazás célkeresztjében álló Európai Unió területén zajló folyamatok is csak kéttizednyi hírt érdemeltek, a hírek középpontjában a magyarországi események álltak. A televíziók úgy gondolták, ha meg akarnak mutatni valamit erről a problémáról, akkor leginkább félelmet keltő történéseket mutatnak. Ebben az M1 és a TV2 járt az élen, náluk a hírek 70-72 százalékában jelent meg a téma veszélyeit taglaló közlés. Az M1 után átváltani az RTL-re kifejezetten „üdítő” volt, ott ugyanis a híradó jelentős része arról szólt, hogy magyar ember ölt magyar embert, ők verekedtek vagy szenvedtek balesetet, a mindennapokban megjelenő erőszak önmagában volt hír, nem a menekültkérdés kapcsán.

A menekültkérdést veszélyként bemutató hírek aránya a menekültkérdéssel és a népszavazással kapcsolatos hírekben

Tipikus volt az a témafeldolgozás ahol magyar politikusok, politika közeli szereplők bölcsességeit lehetett hallgatni. Az MTVA például hosszú külön híregységekben mutatta be, hogy a Fidesz politikusai hogyan kampányolnak szerte az országban a szavazási részvétel és a nem szavazat mellett.

A népszavazással (is) foglalkozó hírekben a szavazáson való részvétel megjelenése csatornánként

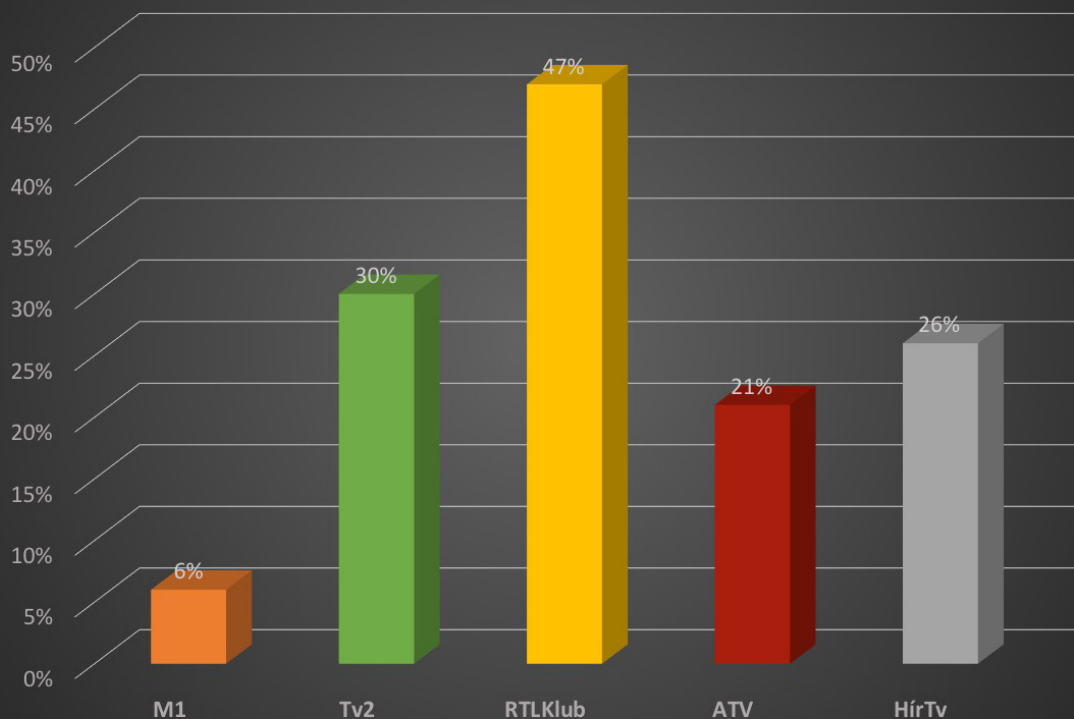
Impozáns volt, hogy naponta négy-öt fórumról hallottuk ugyanazt a szűk üzenetet, megerősítve azzal a sajátos szerkesztési megoldással, hogy a műsorvezető elmondta: XY erre járt és sorkérdésnek minősítette a népszavazást, majd jött a mozgóképes tudósítás, ahol XY elmondta, hogy sorkérdésnek tekinti a népszavazást.

Ez a szerkesztési technika – a felkonferálás elmondja ugyanazt, ugyanazokkal a szavakkal, amit utána a hírben hallunk – azonban nem csak M1 híradóit jellemezte. A többi televízióra is jellemző e technika, ami vélhetően egyfajta sulykolási sztenderd követése lehet. Azt mindenképpen jelzi, hogy a televíziók nem akarnak, nem mernek saját maguk által kialakított információt hozzátenni a hírekhez. (Hozzájárulhat ehhez a jelenlegi joggyakorlat is, amely a hír és a vélemény szétválasztása címén meglehetősen nehézvé teszi a hírek értelmező, segítő bemutatását).

Sokoldalúság

A belső pluralizmusnak nevezett sokoldalúság egyik fontos mutatója, hogy egy adott hír kapcsán mennyire engedi a szerkesztés az egymással vitatkozó nézetek képviselőinek egy híregységben történő megjelenését. Az M1 szinte nem ismeri ezt a gyakorlatot, ott mindössze a hírek 6 százalékában fordult elő, hogy egymással vitatkozó nézetek jelentek meg egy hírben. A többi televíziónál ennél lényegesen magasabb volt ez az arány, egy-negyed körül mozgott. Egyedül az RTL híradóinál tűnik úgy, hogy a nézetek ütköztetése szerkesztőségi politika, ott a hírek majdnem felében rögzíteni lehetett a kormány álláspontját, illetve a nem kormánypárti álláspontot segítő vélemények egyidejű megjelenését. Az eltérő vélemények bemutatásának módja azonban itt sem (ahogy más televíziók esetében sem) támogatja igazán a nézőt abban, hogy jobban eligazodjék.

Olyan hírek aránya, ahol a kormány álláspontját erősítő és a kormánytól eltérő álláspontot erősítő szereplők együttesen megjelentek - belső pluralizmus (%)

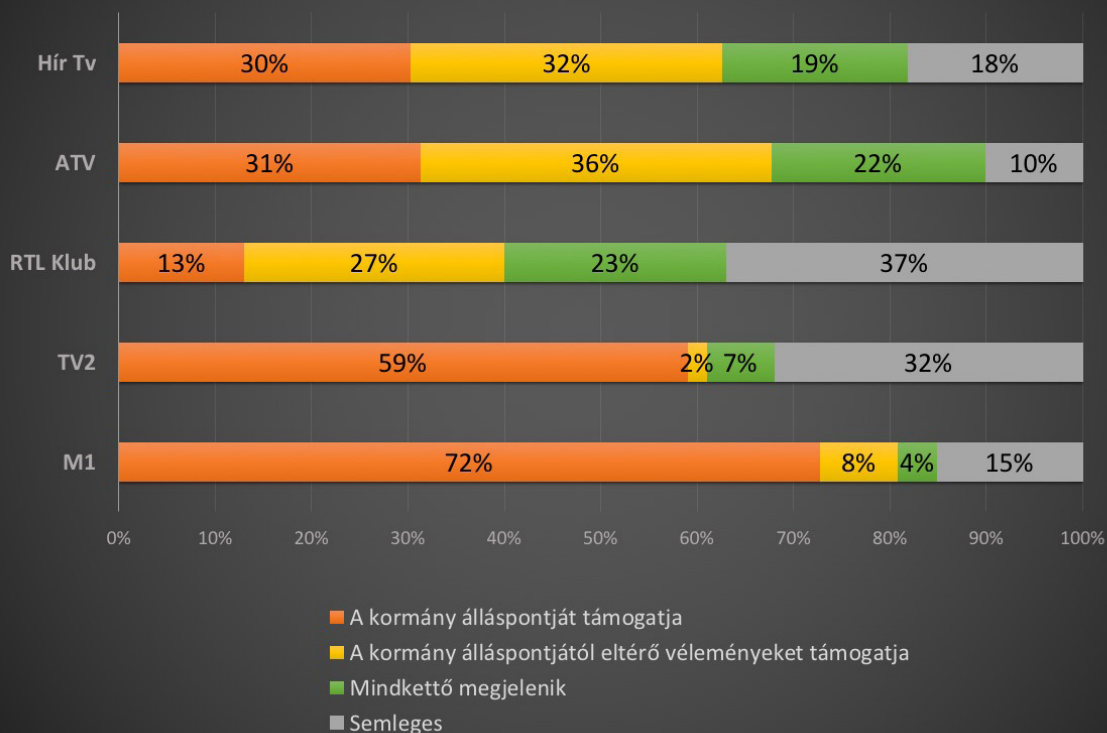
A bemutatás az M1 és a Tv2 kivételével ugyan formálisan eleget tesz a kiegyensúlyozottság követelményének, azonban a néző eligazodását segítő, értelmező további információk már nem hangzanak el. Hiába tűnik kiegyensúlyozottnak a kormánypárti és az attól eltérő vélemények megjelenítésére szánt időtartam tekintetében (fele-fele) az ATV és a HírTV, szemben az M1 és TV2 gyakorlatával, az eligazodást, a hír elhelyezését segítő további közlések hiányában a néző csak a már meglévő tudásai, ítéletei mentén tudja elhelyezni az éppen zajló eseményeket.

Jól mutatja a szerkesztőségi politikákat, hogy a menekültkérdés/népszavazás témakörben született hírek kormánypárti vagy ellenzéki bemutatása során a megjelenő szereplők háromnegyede politikus volt és ebben a szerepben fejtette ki a véleményét. Tárgyilagos, azaz nem a kormány vagy az ellenzék véleményét bemutató közlés csak elvétve volt látható, mindössze a híradók 13 százalékában jelent meg ilyen mondandóval interjúalany, vagy hivatkozott szereplő. A téma tárgyalását a politikai szereplők véleményének közvetítése uralta, a szerkesztőségek e mentén tematizálták a kérdést.

Nyelvpolitikai küzdőtér

„Az *itteni torzulás* veszélye abban áll, hogy ... a nyelv politikai célzatú formálására és átformálására specializálódva mintegy kihúzzák a talajt a demokrácia alól, amennyiben a célzatos politikai nyelvi átdefiniálásokkal és ezek súlykolásával „preformálják” a közvélemény alakulását.” írta Pokol Béla még 2004-ben, egy nagyon eltérő kommunikációpolitikai kontextusban. A menekültkérdés kapcsán jól bemutatható, hogy a szóhasználat hogyan alakítja a tartalmat. A M1, a TV2 és a HírTV, híreinek felében használta a *migráns* kifejezést, míg az RTL és a ATV esetében ez az arány mindössze 10, illetve 20 százalék volt. Ugyanakkor a *menekült* kifejezést az M1 gyakorlatában, mindössze a hírek egyötödében jelent meg, míg a többi televízió híreiben ez 40-50%-os gyakorisággal

A téma megítélése a menekültkérdéssel és a népszavazással kapcsolatos hírekben

szerepelt. Az *illegális* kifejezés az M1 és a Tv2 gyakorlatában szerepelt, a másik három csatorna szinte nem is használta ezt a jelzőt. Ahogy a *terror* szó is ennek a két csatornának a repertoárjában szerepelt, a TV2 műsorában minden ötödik hírben megjelent ez a kifejezés a menekültkérdéssel összefüggésben és az M1-nél is minden tízedik hírben használták ezt a szót. A másik három csatorna a menekültkérdés hírei kapcsán csak egészen ritkán kapcsolta össze a két témát.

Gyászos képet fest a kutatás a magyarországi televíziós híradózás fontosnak hitt fórumairól. Abban ugyan van különbség az egyes csatornák között, hogy mennyire direkt eszközei a kormánypropagandának, abban azonban már kevésbé, hogy képesek-e kilépni a kormányzat diktálta tematikai kurzusból. A tapasztalatok szerint ebben a küzdelemben a kormány győzött. A televíziók híradói nem segítették egy demokratikus közvélemény kialakulását csupán bemutatták a jelenlegi – meglehetősen lehangoló – politikai paletta működését.

3. A KÖZSZOLGÁLATI MÉDIA SZEREPE AZ ÁLHÍREK ÉS DEZINFORMÁCIÓ ELLENI KÜZDELEMBEN

A kutatást vezető intézmény: [Memo98](#)

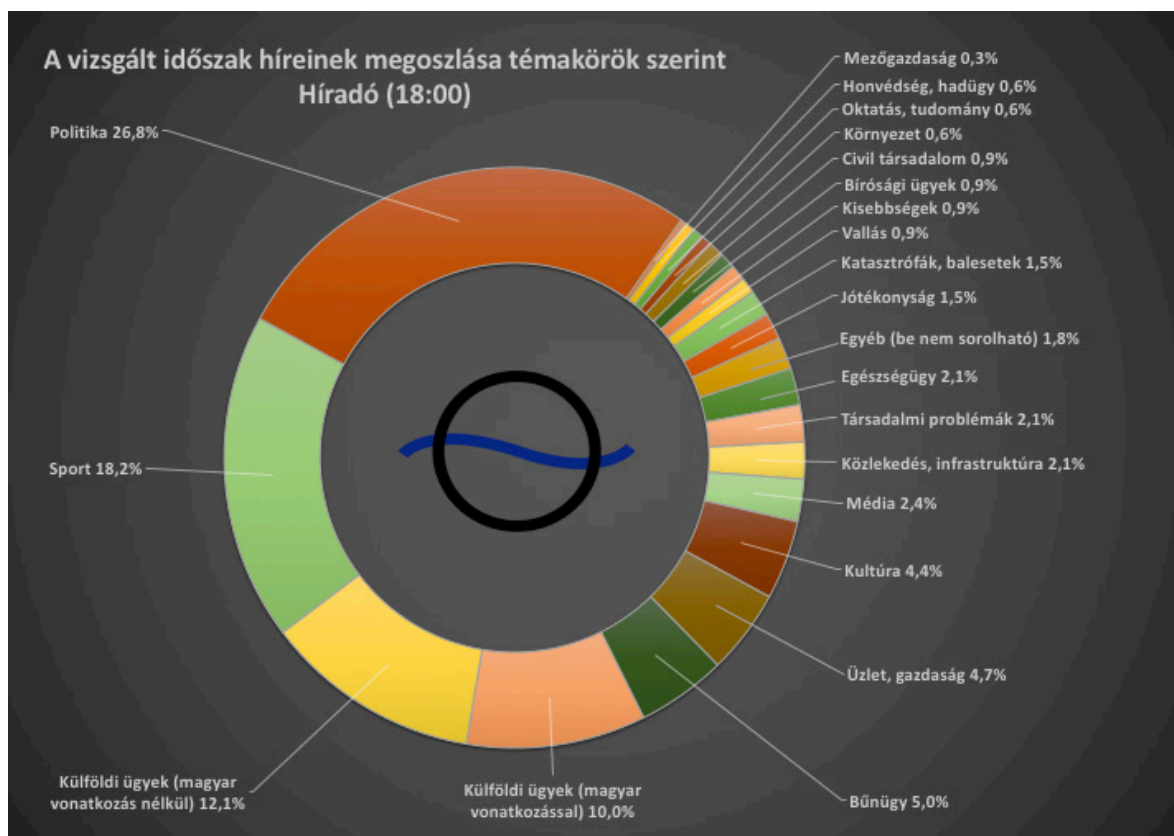
Kutatási módszer: médiafigyelés, kvalitatív tartalomelemzés

Vizsgált médium: Duna TV

A médiafigyelés időtartama: 3 hét (2017. november 1 - 21.)

Elemző: Bencsik Márta

A Memo98 által vezetett nemzetközi kutatás 10 ország részvételével zajlott, 2017. novemberében 3 héten át követtük a Duna TV 18 órás híradóját. A médiafigyelés során rögzítettünk mennyiségi és minőségi adatokat egyaránt, a Memo98 által készített kódutastás és kérdőív kitöltésével naponta néztük a híradóban megjelenő témákat, az újságírói standardok betartását/megsértését, műsorszerkesztési elveket, álhírek és dezinformációk felbukkanását. A monitorozás eredményeként készült egy elemzés, mely nemhogy arról nem tudott beszámolni, hogy a magyar közmédia igyekezne felvenni a kesztyűt az álhírek elleni küzdelemben, hanem konkrét példákkal alátámasztva az látható, hogy több esetben maga is az álhírgyártás/terjesztés eszközeihez nyúl.

Kutatási beszámoló: Közmédia – álhírek – dezinformáció

Bencsik Márta írása

A magyarországi közszolgálati médiaszolgáltatás

Magyarországon a közszolgálati médiaszolgáltatás jogi keretei a 2010-ben megalkotott új Média törvénnyel lényegesen átalakultak, és 2011-től a szervezeti rendszere is folyamatos változáson ment keresztül. Jelenleg a közszolgálati média két pillérből áll. Egyetlen közszolgálati médiaszolgáltató működik, a Duna Médiaszolgáltató Nonprofit Zrt., amely egyaránt nyújt rádiós, televíziós, hírügynökségi és online szolgáltatást. A tartalmat azonban nem maga a médiaszolgáltató állítja elő, hanem az ő megbízásából a Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alap (MTVA).

A Duna Médiaszolgáltató Zrt. tulajdonosa az Országgyűlés által alapított Közszolgálati Közalapítvány, de a médiaszolgáltató vezérigazgatójának a megválasztásánál a Médiatanácsnak döntő szerepe van. Az MTVA vezérigazgatóját pedig a Médiatanács elnöke nevezi ki, a Médiatanács tagjait pedig az Országgyűlés választja meg 9 évre. 2010 óta csak a kormánypártok által választott tagjai vannak a Médiatanácsnak, így a médiaszolgáltató az irányító szervezetek tagjain keresztül is függ a kormánytól. A Média törvényben a közszolgálati a médiaszolgáltatás függetlenségét deklaráló szabályok ebben a rendszerben eleve nehezen érvényesülhetnek.

A médiaszolgáltató 7 rádiós médiaszolgáltatást nyújt, a Kossuth Rádió híreket, tudományos, kulturális, közéleti műsorokat közvetít, a Petőfi Rádió fő profilja a könnyűzene, a Bartók Rádió komolyzenét és irodalmi műsorokat ad, a Dankó Rádió magyar nótát és

operettet sugároz. A Parlamenti adások rádiója a parlamenti üléseket közvetíti, a Nemzetiségi adások csatornája 14 magyarországi nemzetiség nyelvén ad műsort, a Duna World Rádió pedig a világban élő magyarokat tájékoztatja a magyarországi eseményekről.

A közszolgálati médiaszolgáltató televíziós kínálata 7 csatornából áll. A Duna a nemzeti főadó, amely általános tematikájú. Szórakoztató műsorokat, sorozatokat éppúgy sugároz, mint a mindennapi életvitelt segítő műsorokat vagy híreket. Az M1 csatorna 24 órában hír- és aktuális műsorokat közvetít, az M2/Petőfi TV napközben a gyermekeknek, este és éjjel a fiatal közönségnek szóló programokat sugároz. Az M3 archív tartalmakat adó tematikus csatorna, az M4 a sportadó, az M5 oktatási-ismeretterjesztő csatorna. A Duna World a Magyarországon kívül élő magyarok számára sugároz műsorokat.

A Duna közszolgálati médiaszolgáltatóhoz tartozik a hírügynökségi feladatot ellátó Magyar Távirati Iroda is.

A vizsgált műsorok általános jellemzői

A Duna TV 18 órakor kezdődő híradója a köztelevízió legnézettebb hírműsora, ezért ezt a programot vizsgáltuk. A műsort az M1 híradósai készítik, és egyszerre sugározzák az M1-en és a Duna csatornán. Hossza általában 26 perc. Az utolsó percek sporthírek, így kb. 22 perc jut a nézők közéleti, vagy a mindennapi élet ügyeiben való tájékoztatására.

A műsorokban közzétett hírek három jól körülhatárolható témacsoportba tartoznak: a migráció (Soros-terv), a kormány gazdasági sikerei és az ellenzéki pártok belső (párton belüli) és egymással kapcsolatos konfliktusainak a bemutatása állandó eleme a hírműsoroknak. A vezető hír általában egy jelentős hazai vagy külföldi, aktuális politikai esemény feldolgozása, esetleg egy nagy érdeklődésre számot tartó bűnügy vagy természeti katasztrófa volt, vagy ha ilyen éppen nem történt, valamilyen migrációhoz köthető ügy.

A magyar Médiatörvény szerint a közszolgálati médiaszolgáltatás célja többek között a kiegyensúlyozott, pontos, alapos, tárgyilagos és felelős hírszolgáltatás, valamint tájékoztatás, így az elemzéskor ezekre a követelményekre is koncentráltunk a vizsgálati szempontrendszerrel együtt.

Általánosságban elmondható, hogy kiegyensúlyozottsági problémát csaknem minden híradóban tapasztaltunk. Az is jellemző, hogy ezek nem csupán egy-egy híradást érintettek, hanem gyakran a műsor szerkesztői koncepciójában, az egyes híryananyagok összefűzésének a módjában észleltünk egyoldalúságot, elfogultságot, a tárgyilagosság sérelmét.

A bemutatott hírek relevanciája

Migráció, Soros-terv, „Brüsszel” (brüsszeli döntéshozók) kontra nemzeti konzultáció

Magyarországon a kormány politikai kommunikációjának középpontjában a migráció és bevándorlás kérdése, ezen belül is az Európai Unió migrációs politikája elleni hadviselés áll. 2015 óta minden platformon, például óriásplakátokon, a különböző sajtótermékekben a hirdetésekben és szerkesztőségi tartalmakban állandóan jelen vannak az országban a menekültek és bevándorlók ellen hangoló üzenetek, amelyeket a közszolgálati híradó is folyamatosan közvetít. A migrációt hozzákapcsolják a terrorveszélyhez, így ez a kérdés a kormánykommunikáció eredményeképpen részét képezi a társadalom mindennapjainak, valódi diskurzus azonban nem folyik róla, a közlés egyirányú: a kormány álláspontjának az eljuttatása az emberekhez.

A vizsgált műsorok mindegyikében foglalkoztak a migrációs témával, az adások időtartamának legalább egynegyedét ez tette ki, de a tipikus az ennél nagyobb arányú műsoridő volt. Olyan napot is rögzítettünk (2017. november 19.), amikor a műsoridő kétharmadában

csak a migrációhoz és terrorizmushoz kapcsolódó hírek szerepeltek, pedig ennek különös indoka nem volt, nem történt semmi olyan nagy fontosságú esemény, ami ezt igazolta volna.

A migráció a kormánykommunikációban – és így a közszolgálati televízióban – elválaszthatatlan az ún. Soros-tervtől. A kormány a migráció legfőbb veszélyforrását Soros Györgyben találta meg. Korábban plakátkampányt indított ellene, október végén pedig nemzeti konzultációt hirdetett a Soros-terv ellen. (A kormányzati álláspont szerint Soros Györgynek van egy veszélyes terve, amelynek megvalósításán egy kiterjedt nemzetközi hálózat dolgozik. A Soros-terv alapján évente 1 millió bevándorlót telepítenének Európába, a betelepített migránsokat szétszertanák a tagországok között, és minden bevándorlónak 9 millió forintot adnának az adófizetők pénzéből.)

Álhír és dezinformáció

Ilyen terv nem létezik. Ezt többször cáfolták az európai uniós intézmények, az EP és az EB, maga Soros György is, de a magyar kormányt nem lehet ettől eltántorítani. A monitoring ideje alatt a hírműsorok egy kivételével (2017. november 4.) minden nap foglalkoztak a Soros-tervvel. Azt sulykolták, hogy az Európai Parlament és az Európai Bizottság a Soros-tervet akarja végrehajtani a menekültügyi rendszer reformjával. Számba vették, mely európai politikusokat tartanak Soros legfőbb támogatóinak az EP-ben, és őket olyan módon mutatták be, hogy ellenérzéseket keltsenek a nézőkben. (Guy Verhofstadt liberális belga politikus, az Orbán kormány egyik lehangosabb bírálója háromszor is a közhiradó célkeresztjébe került, olyan felvételeket játszottak be az EP-ben szenvedélyesen érvelő politikusról, ami inkább negatív képet fest róla.) Minden egyes hírműsorban közvetítették a kormánypárti politikusok felhívását, hogy az emberek vegyenek részt a Soros-tervvel kapcsolatos nemzeti konzultáción, töltsék ki a konzultációs kérdőívet, mert így védhetik meg a hazájukat.

Elfogult tájékoztatás

A közszolgálati híradó nem csupán a kormánypártok véleményét közvetítette, hanem maga is azonosult ezzel a nézettel. Erre legjobb példa az a 2017. november 20-i hírszeállítás, amelyben hírt adtak arról, hogy Soros György maga is megszólalt a Soros-tervről szóló nemzeti konzultáció ügyében és olyan szóhasználattal bírálta a kormányt, mint amilyen kifejezéseket a brüsszeli politikusok és a nyugati sajtó is használnak. (Ezzel azt kívánták jelezni, hogy megvan a kapcsolat, hogy Soros vezényli Brüsszelt. Hiszen Soros véleménye hasonló a brüsszeli kritikusokéhoz, pl.: Magyarország maffiaállam, a nemzeti konzultáció hazugság, és nem Soros irányítja az EU bevándorlással kapcsolatos döntéseit.) Ugyan pontonként ismertették Soros cáfolatát a nemzeti konzultációs kérdőív állításaival kapcsolatban, ám a cáfolatot igyekeztek ismét megcáfolni. Ennek során olyan beszédekre és interjúkra hivatkoztak, amelyek ellenőrizhetetlenek, illetve nem is tartalmazták az általuk “idézett” Soros-mondatokat. Soros szövegeit szándékosan félreértelmeztek, mondandójának a jelentését torzították, hogy a cáfolat cáfolata legyen a nézők számára a releváns információ.

Ugyanez az elfogultság volt tapasztalható a következő napi (2017. november 21.) hírműsorban is. Itt a híradó készítői már egyértelműen kiléptek a közszolgálati szerepből, maguk minősítették “támadásnak” a Soros-tervről szóló nemzeti konzultáció állításait cáfoló Soros fellépését, és “kampánynak” az ellene irányuló kampány elleni megszólalását. Nem tájékoztatni akarták a közönséget, hanem meggyőzni a kormány igazáról Sorossal szemben.

Álhírek és rémhírek terjesztése

A hírműsorokban – a migrációval kapcsolatos híradások között – több konkrét álhírt is találtunk. November 5-én például beszámoltak arról, hogy a 888.hu nevű jobboldali lapban az amerikai The Daily Caller cikke alapján az jelent meg, hogy Soros György alapítványa terroristákat pénzelt. A hírben elhangzott, hogy Soros Nyílt Társadalom Alapítványa milliárdokat adományozott terrorista kapcsolatokkal vádolt muszlim szervezeteknek. A híradó egy álhír-gyanús oldal, a The Daily Caller cikkére hivatkozott, de az amerikai cikket is elferdítve interpretálta. A Daily Callert sokan az álhíroldalak között tartják számon, mert több alkalommal bebizonyosodott, pl. az álhíreket vizsgáló Snopes vagy Politifact ellenőrzése alapján, hogy a közlései nem voltak valóságok. Kiderült, hogy az OSF-támogatott USA-ban működő szervezetnek (Islamic Society of North America – ISNA) semmi köze nincs a terrorizmushoz, sőt azt a csoportot, amelyhez az ISNA is tartozik, a legnagyobb amerikai cégek alapítványai segítették, és nem Soros volt a legnagyobb szponzor.

Hasonlóan megalapozatlan hírt közöltek a november 19-i híradóban, amikor kritika nélkül közvetítették egy migrációs és biztonságpolitikai szakértő néhány nappal azelőtti nyilatkozatát, melyet az M1 hírcsatornának adott. Ebben a magyar kormánynak számos alkalommal dolgozó George Spöttle azt állította, hogy Németországban annyira igyekeznek a migránsok beilleszkedését segíteni, hogy a közterekről eltüntetik a keresztény kultúrával kapcsolatos kifejezéseket, a karácsonyi vásárokat átnevezik téli vásárokká. (A szakértőt korábban is hazugságon, túlzásokon lehetett rajtakapni, ez a kijelentése sem volt igaz. A német faktenfinder.tagesschau.de, az ARD tényellenőrző oldala 3 nappal azelőtt közölt írást arról, hogy bár minden évben elterjednek hírek arról, hogy a karácsonyi vásárokat átkezesztelik téli vásárokká a bevándorlók miatt, de ez nem igaz. Spöttle a Facebook oldalán is terjesztette azt a hírt, hogy egy brandenburgi kisvárosban a karácsonyi vásárt (Weihnachtsmarkt) átnevezték Fényvásárra (Lichtermarkt). Kiderült, hogy ez két külön rendezvény, immár 10 éve tart, az álhírt pedig a német neonácik terjesztik.)

Az álhírek közvetlenül mindkét esetben a közszolgálati médiához közelálló forrástól eredtek. A 888.hu jobboldali hírportál a kormánybarát médiához tartozik, az ott megjelenő írásokat gyakran felhasználja a közmédia. Az M1 aktuális politikai, közéleti műsorainak pedig gyakori vendége az álhírt megosztó szakértő. Ebben a kontextusban a hírműsor készítőiben nem merült fel, hogy az értesülést más forrásból is ellenőrizni kellene, hiszen a kormány érdekeit kiszolgáló műsorkészítési koncepcióba ezek az információk illettek. (Az is jellemző, hogy a terrorista gyanús iszlám csoportokat támogató Sorosra vonatkozó hír fél nap alatt elterjedt a kormányközeli médiában, több online lap is átvette a hírt.)

A bevándorlókkal és menekültekkel foglalkozó hírek között rendszeresen megjelennek a terrorcselekményekről, migránsok által bárhol a világban elkövetett támadásokról szóló tudósítások. Magyarországon eddig komolyabb inzultus nem fordult elő a 2015-ös tömeges illegális határátlépés óta, így a külföldi hírek jelentik a hivatkozási alapot a lakosság félelemének az erősítéséhez, a migránsokkal szembeni ellenérzések fokozásához, az aggodalom táplálásához.

A hírműsorban több alkalommal tapasztaltunk olyan beszámolókat, amelyek valóságalapja vitatható, ám arra alkalmasak voltak és azt a célt szolgálták, hogy a magyar emberekben félelmet keltsenek. A manipuláció egyik eszköze, amikor olyan emberekkel mondatják ki a követendőnek szánt véleményt, akikkel az emberek könnyen tudnak azonosulni. Így történt ez azokban az esetekben is, amikor egyszerű emberek beszéltek arról, hogy félnek a migránsoktól. A november 19-i híradónak az egyik műsorelemében egy baranyai falu egyik lakója nyilatkozott arról, hogy nem mernek kimenni a lányok az utcára, mert „a rádióban állandóan azt lehet hallani, hogy megerőszakolták ezt meg azt, itt meg ott”. („A rádió” a közszolgálati médiaszolgáltató rádiós csatornáját jelentette, az esetek pedig nem Magyarországon történtek.) Hasonlóan megalapozott esetről számolt be egy másik határközeli településről, Babarcról egy asszony a november 8-i egyik összeállításban, aki azt mondta, hogy ha éjjel ugatnak a kutyák, nem mernek kimenni a házból, mert „biztos”, hogy migránsok járnak arra, és az is „biztos”, hogy ők rongáltak meg egy kerítést. Mind-

ezekből a híradásokból a nézők azt szűrhatték le, hogy komoly, konkrét veszély fenyeget, hiszen a megszólaló emberek, akik éppen olyanok, mint ők, nem ok nélkül fogalmazták meg a félelmeiket.

Egyoldalú, elfogult tájékoztatás – a kormánypártok politikai ellenfeleinek a lejáratása

Kampány a hírműsorban – átívelős történetek

A vizsgálat három hete alatt a migráción kívül más témakörben is tapasztalható volt a kiegyensúlyozott tájékoztatás hiánya. Elfogult, a kormánypártok érdekében álló hírszerkesztést azonosítottunk az ellenzéki pártok ügyeiről szóló tájékoztatásban. A konkrét ügyektől függetlenül megállapítható, hogy a közmédia híradóiban kampányszerűen tudósítottak egy-egy párt konfliktusos esetéről. Az adott ügyről előbb egy kevés információt közöltek, a következő adásban többet, és megismételték az előző napi információkat, majd a következő nap ismét kiegészítették vagy tovább színezték a történetet, és megismételték az addigi összes értesülést. Ebbe a koreográfiába az eltérő vélemények nem fértek bele, egy nézőpontot erősítettek minden nap: a kormánypártok érdekében álló kommunikációt.

Ez történt például a Demokratikus Koalíció vezetőjének, Gyurcsány Ferenc korábbi szocialista miniszterelnöknek a kezdeményezésével, aki azt kérte a határon túli magyar emberektől, hogy a magyar országgyűlési választásokon ne éljenek a szavazati jogukkal, hiszen nem viselik majd döntésük következményeit, mert nem Magyarországon élnek. A DK aláírásgyűjtésbe is kezdett a határon túli magyarok szavazati jogának megvonásáért.

Ezt az elképzelést minden hazai párt kritizálta, a Fidesz a legélesebben. Az ügyről és a tiltakozásokról széleskörűen hírt adtak az első két napon, ismertették a javaslatot és a rá adott reakciókat. Azt követően aztán 10 napon keresztül csaknem minden híradóban bejátszották Gyurcsány javaslatát, és emlékeztettek három esetre Gyurcsány korábbi politikai elképzeléseiből. Az egyikben még 2002-ben 23 millió román munkavállaló Magyarországra özőnlésével riogatott Gyurcsány, miután Orbán Viktor akkori (és jelenlegi) miniszterelnök aláírta a szerződést Adrian Nastase román kormányfővel a könnyített munkavállalásról. A másik 2004-ből való, akkor a határon túli magyarok kettős állampolgársága ellen kampányolt. A bejátszás szó szerinti ismétlése után naponta mindig új szervezeteket – határon belüli és kívüli komoly pártokat éppúgy, mint politikailag jelentéktelen csoportokat –, külhoni magyar polgármestereket szólaltattak meg, akik kifejtették, mennyire ellenzik és magyarellenesnek tartják a volt szocialista miniszterelnök elképzelését a határon túli magyarok szavazati jogának megvonásáról.

A hírműsor a kérdésben tájékoztatás helyett szinte boszorkányüldözést folytatott, olyan elfogultsággal fokozta a Gyurcsány és a DK lejáratására irányuló kampányát. A magyar médiaszabályozás szerint a vitatott kérdésekben biztosítani kell a közszolgálati médiaszolgáltatónak, hogy a politikai pártok eltérő véleményei megismerhetők legyenek. Nem kell minden egyes véleményt közölni, ha van olyan álláspont, amelyet már bemutattak, nem szükséges mindenkit megszólaltatni. A híradóban azonban ezt tették: a javaslat ellenzőinek a véleményéről sok alkalommal hírt adtak, a felvetés létjogosultságát támogató álláspontokról azonban egyszer sem tájékoztattak. Pedig a sajtóban megjelent felmérések szerint a magyarországi polgárok egy része nem ért egyet a külhoni magyarok szavazati jogával.

Hasonlóan több napon keresztül – kampányszerűen – foglalkoztak a Jobbik egyes jelenlegi és volt politikusainak antiszemita megszólalásaival. (A Jobbik szélsőjobboldali pártként indult, az utóbbi időben a pártvezetés igyekszik középen álló néppártként pozicionálni a Jobbikot. A néppártosodás hitelességét más pártok, legfőképpen a Fidesz vitatják. A választások előtt a kormánypártok érdeke megakadályozni, hogy a Jobbik és a demokrati-

kus ellenzéki pártok között együttműködés alakuljon ki.) A kormánypártoknak ezt a célját a híradó alaposan kiszolgálta.

November 12-én hírt adtak egy közvéleménykutatásról, melynek eredménye azt mutatta, hogy a Jobbikos szavazók egyharmada nem támogatja Vona Gábor politikáját. A híradó műsorvezetője szerint azért, mert a pártban sokan nem értenek egyet a néppártosodással és a pártvezetésnek a zsidósághoz való megváltozott viszonyával.

Ennek alátámasztására korábbi – több éves –, a zsidósággal szemben elkövetett gyűlöletkeltő eseményekről készült felvételeket fűztek össze. Felidézték, hogy melyik jobbikos politikus korábban milyen antiszemita magatartást tanúsított (a „mocskos zsidók” – skandalásától a „Cipők a Duna-parton” budapesti holokauszt emlékhely meggyalázásáig). A következő napon bejátszották a mandiner.hu kormányközeli hírportál által elővett 2011-es rádiófelvételt, amelyben jobbikosok antiszemita kijelentéseket tettek. A Mandiner ettől kezdve minden nap újabb és újabb – 2011-es, antiszemita - felvételeket jelentetett meg, és ezt az állami híradó 7 napon át a hírműsorába is szerkesztette. A technika hasonló volt a Gyurcsány Ferenc lejáratására irányuló műsorkészítési eljáráshoz: minden nap új felvételt játszottak be, és visszaidézték az előző napok hanganyagait is. (Minden nap tehát egyre hosszabb a bűnlajstrom.) A mandiner.hu-n jelezték, hogy a „megtalált” hanganyagok mind 2011-ben készült rádióműsorokból származó részletek, a híradókban azonban ezt elmulasztották, csak az első napon rögzítették a dátumot, később egyszerűen „korábbi” felvételként említették az bejátszott rádiós beszélgetés részleteket. A híreknek ez a kampányszerű feldolgozása ellentétben áll az átfogó, kiegyensúlyozott tájékoztatás követelményével. Az ismétlés, a súlykolás propaganda eszköz, amivel a csak nevében közszolgálati hírműsor azért élt, hogy a kormánypártok érdekeinek megfelelően a Jobbik és a demokratikus ellenzéki pártok esetleges közeledését megnehezítse, a jobbikos szavazókat eltántorítsa pártjától – ezzel is elősegítve a Fidesz sikerét a jövő évi országgyűlési választásokon.

A kormányzati jóhírek

A Soros-tervvel és a migrációval kapcsolatos hírek feldolgozásánál dezinformációt, álhíreket rögzítettünk, az ellenzéki pártok ügyeiben elfogultságot tapasztaltunk, a kormányzati sikerekről beszámoló híradásokban a sokoldalú tájékoztatás hiányát, a nézők véleményének kialakításához szükséges releváns információ elmaradását vethetjük fel néhány esetben.

Több hírműsorban is (pl. november 11-én) is hírt adtak egészségügyi fejlesztésekről, új kórházépület átadásáról, egészségügyi szűrő buszok működtetéséről. Ezekből a híradókból azonban rendre hiányoztak azok az információk, hogy az egészségügy helyzete egyáltalán nem optimális Magyarországon, az orvosok és ápolók körében nagy a külföldre vándorlás, a várólisták hosszúak, stb. A közmédia híradói csak a kormányzati sikerekről számoltak be, a hírek másik oldaláról, az esetleg kevésbé kedvező háttérinformációkról hallgattak.

A vizsgálat összegzésként megállapítható, hogy a hírműsorok az adásidő nagy részében propagandaeszközként működtek, sokoldalú tájékoztatás, a nézetek és eltérő vélemények ütköztetése nem valósult meg. A közéleti tematikán kívüli, az azonnali hatást kiváltó, illetve a mindennapi élet ügyeiről tudósító hírek nézőpontja semleges volt, de ezek a hírműsorok időtartamának csak kisebb részét jelentették. A műsoridő zömében a vizsgálat időtartama alatt dübörgött a kormánypropaganda.

4. MÉDIAFIGYELÉS A V4 ORSZÁGOKBAN A 2018- AS OROSZ VÁLASZTÁSOK ÉS AZ OROSZORSZÁG ELLENI SZANKCIÓK MEGHOSSZABBÍTÁSA KAPCSÁN

A kutatást vezető intézmény: [Memog8](#)

Kutatási módszer: médiafigyelés, kvantitatív tartalomelemzés

Vizsgált médiumok: M1, RTL Klub, TV2, Kossuth Rádió, Rádió1

A médiafigyelés időtartama: 5 hét (2018. február 12. – március 18.)

Elemzők: Bencsik Márta, Bódi Jenő, Katus Eszter, Szávai Petra

A szintén a Memog8 által vezetett kutatás a visegrádi országok médiáját vizsgálta a 2018-as orosz választások előtti 5 hétben. A kutatás célja az volt, hogy megnézzük, az orosz propaganda jellemző üzenetei megjelennek-e a négy ország televízió- és rádióműsorában. A médiafigyelés megkezdése előtt résztvettünk egy munkamegbeszélésen, ahol egyeztettük a vizsgálandó médiumokat, az adatgyűjtés módszertanát, és közösen átbeszéltük az ún. „narratívák” jelentését.

Az M1 kínálatából a 18 órás Híradóra és az azt követő Ma este című műsorra esett a választás. A TV2 Tények 18 órás és a késő esti Extra kiadását követtük nyomon, valamint a csütörtökönként jelentkező 1/1 Azurák Csabával közéleti beszélgető műsort. Az RTL Klub esetében csak a 18 órás Híradó felelt meg a monitorozandó műsorszámok kritériumainak, ti. hogy főműsoridőben, azaz este 6 óra és éjfél között sugározzák. A Kossuth Rádió 17:30-kor kezdődő Krónikáját és az azt követő Útköző című közéleti vitaműsorát figyeztük. A megbízó a leghallgatottabb kereskedelmi rádióból is kért mintát, de mivel a Rádió1 hálózatos struktúrában működik, a hírszolgáltatás pedig lokálisan valósul meg,

jobb híján a Balázsék című műsor egy szegmensét választottuk ki, a reggel 8 és 9 óra közötti időszávet.

A Memog8 csapata a közmédia/álhír kutatásban is már megismert módszertant alkalmazta a műsorok kvantitatív adatainak gyűjtésére. A híradók esetében kódoltuk az egyes hírek témáját, időtartamát, és mindeközben kerestük a jellemző orosz propagandaüzemek felbukkanását. A beszélgetős műsoroknál csupán a narratívák megjelenését figyeltük, és a vele kapcsolatos adatokat rögzítettük.

De mik is ezek a narratívák?

A kutatás vezetői 8 olyan üzenetet/narratívát fogalmaztak meg, melyek a Kreml-propaganda kommunikációjára jellemzők. A 8 narratíva közül a magyar mintában 6 bukkant fel – volt amelyik ritkábban, volt, amelyik igen gyakran. Ha megnézzük ezeket a narratívákat, minden második igen ismerősen fog csengeni, ezek ugyanis évek óta a magyar kormány meghatározó üzenetei is.¹

A narratívák alapvetően olyan esszenciális állítások, melyekre számos üzenet felépíthető. Az alábbi táblázatban láthatók ezek az állítások egy-egy példamondattal kísérve, melyek segítenek abban, hogy a kódoló könnyebben értelmezze és meglássa, milyen kontextusokban jelenhetnek meg. A könnyebb idézhetőség miatt a narratívákat betűkódokkal láttuk el, a későbbiekben is így hivatkozunk rájuk. A médiafigyelés ideje alatt a hazai médiában az alábbi hat narratíva fordult elő:

Betűkód	Narratíva	Példaüzenet
A	A morális és társadalmi értékek hanyatlanak	A nyugati liberalizmus bomlasztja a hagyományos társadalmi értékeket. (pl. LMBTQ jogok)
B	A migráció tönkreteszi a saját/európai kultúránkat	A muszlim migránsok nem tisztelik a keresztény értékeket, melyek társadalmunk alapjait képezik.
C	A Nyugat leigázza Közép- és Kelet-Európát	A kelet-európai csokoládé minősége azért ilyen, mert ők ezt az ízt kedvelik.
D	A nemzeti függetlenség és szuverenitás csökken	Az EU arra kényszeríti tagállamait, hogy olyan politikákat fogadjanak el, melyeket nem akarnak és az állampolgáraik érdekei ellen szólnak.
E	Az orosz befolyás veszélyezteti Európa békéjét	Oroszország nem keresi a békés megoldást az ukrainai konfliktusban.
F	Oroszországnak joga van a környezete befolyásolásához	Oroszországnak joga van a szomszédos és az érdekeltségi körébe tartozó országok ügyeibe beavatkozni. (pl. Ukrajna, Grúzia, Szíria)

Abban az esetben, amikor felbukkant egy narratíva, részletesen is megvizsgáltuk a hírt: meghatároztuk, hogy melyik narratíváról van szó, a szereplőt, aki az üzenetet megfogalmazta/közvetítette, valamint az ő narratívához való viszonyát is, azaz, hogy megerősítette/támogatta, avagy ellentmondott/kritikával illette.

¹ Az orosz és a magyar propaganda hasonlóságaival kapcsolatban már több tanulmány és kutatás is napvilágot látott. További tájékozódásra ajánljuk: Tölgyesi Beatrix: Pro-Kremlin propaganda in Hungary. In: Characteristics of pro-Kremlin Propaganda in Central and Eastern Europe and Practical Examples How to Tackle It. Brno, 2018. <http://en.cestainiciativy.cz/files/pro-Kremlin-propaganda-EN.pdf> ; Orosz állami befolyás a magyar online hírtörtételek 2010-2017. Korrupciókutató Központ, Budapest, 2018. <http://www.crcb.eu/?p=1350>

Egy egyszerű példa:

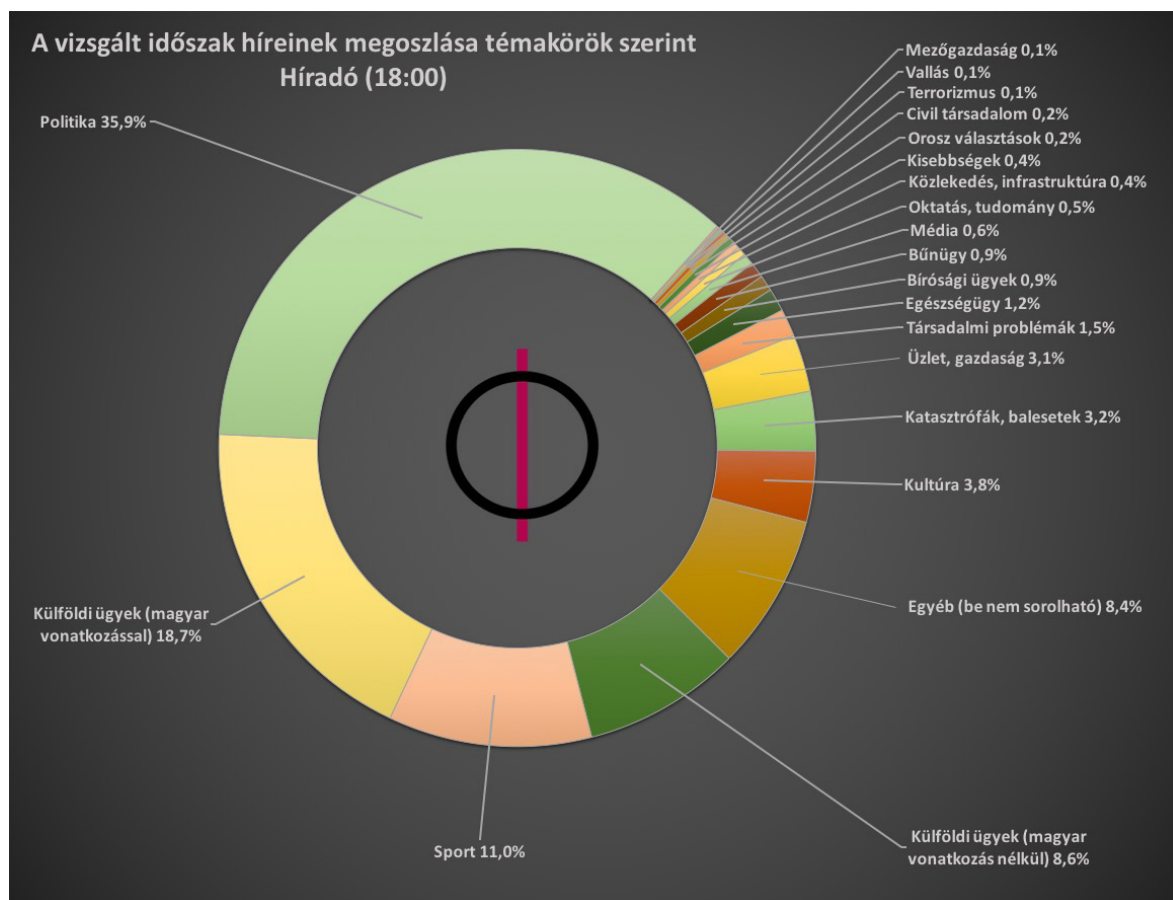
A Kossuth Rádió Krónika 2018. március 12-i adásának harmadik hírében Eugenio Ambrosio, az International Organization for Migration regionális igazgatója a migráció pozitív társadalmi szerepéről beszélt. Még ugyanebben a hírben megszólalt Tuzson Bence, akkori kormányzati kommunikációért felelős államtitkár, aki a migrációban rejlő veszélyekre hívta fel a figyelmet. Ebben a hírben tehát a „B” narratíva jelenik meg, egyrészt egy a narratívának ellentmondó üzenet formájában egy NGO-t képviselő szereplő megfogalmazásában, másrészt pedig a narratívát támogatva egy kormánypolitikus nyilatkozatában.

A következőkben megnézzünk néhány eredményt, és megosztjuk a médiafigyelésről készült beszámolókat is.

M1 – Híradó (18:00) és Ma este (18:35)

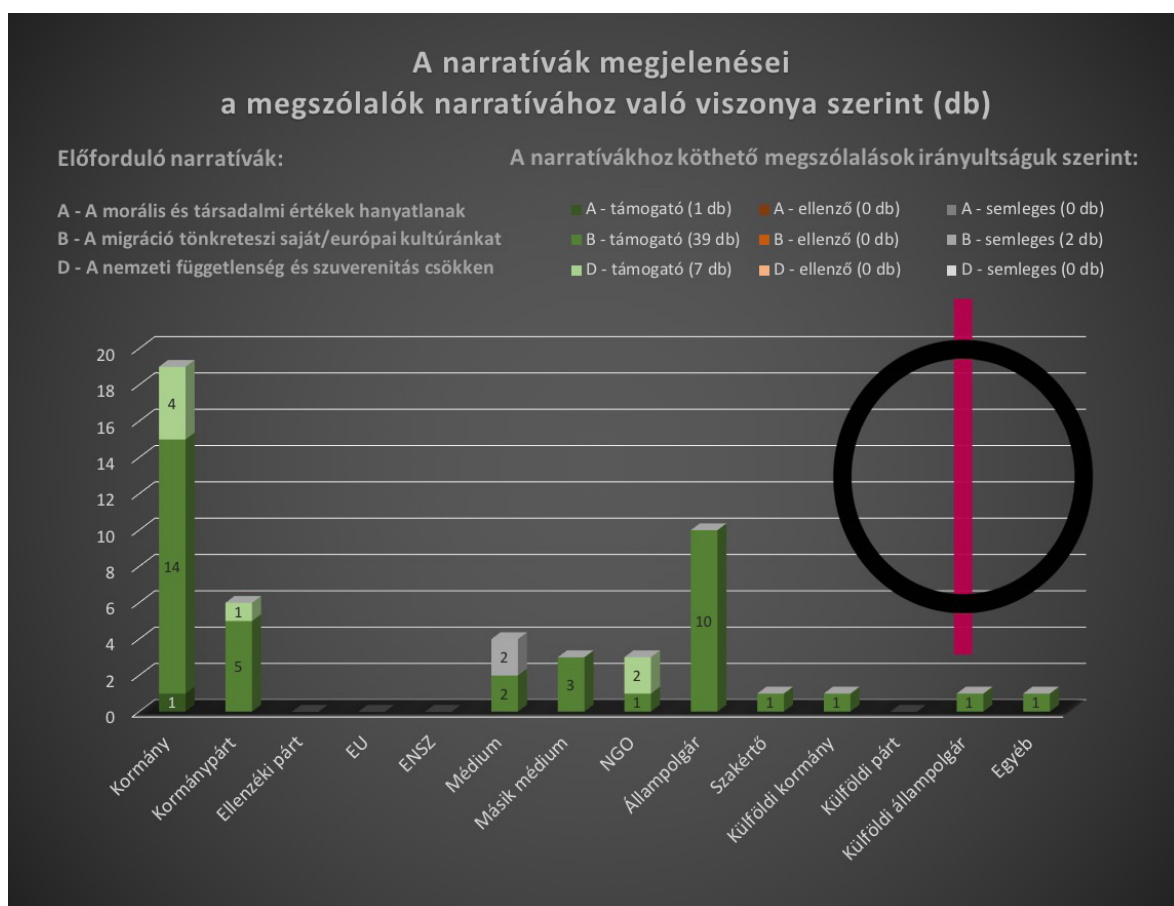
Bencsik Márta írása

A közszolgálati televízió 18:00-kor kezdődő hírműsora a vizsgált időszakban 26-30 perc időtartamú volt. A műsoridő nagyjából 60 százalékában a hazai közélettel, politikával foglalkoztak. A tisztán külföldi hírek aránya 10 százalék alatt maradt, a nemzetközi hírek közül elsősorban olyanok kerültek a hírműsorokba, amelyek kapcsolódtak a magyar politikai napirendhez (EU migrációs tervezetei, ENSZ migrációs kompaktja, migrációs háttérű bűncselekmények külföldön.) Bulvár hírekkel elvétve találkoztunk, a hírek 11 százaléka sport témájú volt.

Mivel a műsorok monitorozása a magyar országgyűlési választási kampány idejére esett, és a magyar kormány és a kormánypártok választási kampányának középpontjában a migráció és bevándorlás, illetve ezzel összefüggésben az Európai Unió és az ENSZ migrációt szabályozó elképzelései elleni küzdelem állt, így a híradókban a narratívák közül a „B” és a „D” összesen 30 hírben megjelent. A narratívákat főként kormányzati politikusok, gyakran maga a miniszterelnök közvetítette, más esetekben pedig a műsorkészítők szerkesztési gyakorlatában volt azonosítható a narratívákban megfogalmazott üzenet. Például a „B” narratíva megjelenéseként rögzítettük, amikor arról adtak hírt, hogy kormánypárti politikusok készítettek közösségi oldalukra „leleplező” videót Bécsből, illetve Brüsszelből arról, miként változott meg az európai nagyvárosok élete a tömeges migráció után, mennyivel rosszabb, veszélyesebb hely lett Bécs, Németország. A híradókban részletesen ismertetett videók kampányüzenetek voltak, amelyek arra hívták fel a figyelmet, hogy Magyarország még elkerülheti ezt a sorsot (megmaradhat **magyar** országnak), ha a választásokon a polgárok a jelenlegi kormányt tartják hatalomban. Ugyancsak e narratíva érvényesült azokban a napokon keresztül sugárzott interjúkban, amelyekben arról számoltak be Svédországba kivándorolt magyarok, hogy milyen negatív változásokat okozott a közbiztonságban, a társadalom szerkezetében, az emberek közérzetében a bevándorlás.

A narratívákkal a megszólaló az esetek többségében azonosult, a bemutatás hangvétele támogató volt.

A híradók nem feleltek meg a kiegyensúlyozott tájékoztatás követelményeinek, mind az egyes hírekben, mind a műsorokban gyakran észleltünk egyoldalúságot, elfogultságot. A politikai híreknél a megszólalások idejét és a hírek témáját illetően egyértelműen a kormánypártok javára tolódtak el az arányok, a kormánypárti álláspontot kritikátlanul közvetítette a közmédia híradója, az ellenzéki megszólalásokat ugyanakkor gyakran el- lenpontozta kormánypárti véleménnyel. Egy-egy ellenzéki politikus (Czeglédy Csaba, Ju-

hász Péter, Vona Gábor) elleni lejárató kampányban is részt vett a híradó, amikor naponta megismételte az őket negatív színben feltüntető, vitatott hitelességű és nem bizonyított információkat.

A tájékoztatás hitelessége megkérdőjelezhető volt, a hírekben számos alkalommal hivatkoztak névtelen forrásra, „egyes sajtóértékesülésekre”, „egyes szakértőkre”.

A hagyományos híradók után sugárzott, 20-30 perc időtartamú Ma este című műsor általában 2-3 hírrel foglalkozott részletesebben, stúdióbeszélgetés keretében. A vizsgált időszakban főként sporttémák és a határon túli magyarokkal kapcsolatos kisebbségi ügyek szerepeltek a műsorban. A narratívák megjelenésével négy alkalommal találkoztunk, mindannyiszor egy-egy szakértő vendég beszélt az iszlám migráció várható következményeiről. A szakértők a „B” narratívával egyezően értékelték a migrációt.

RTL Klub – Híradó (18:00)

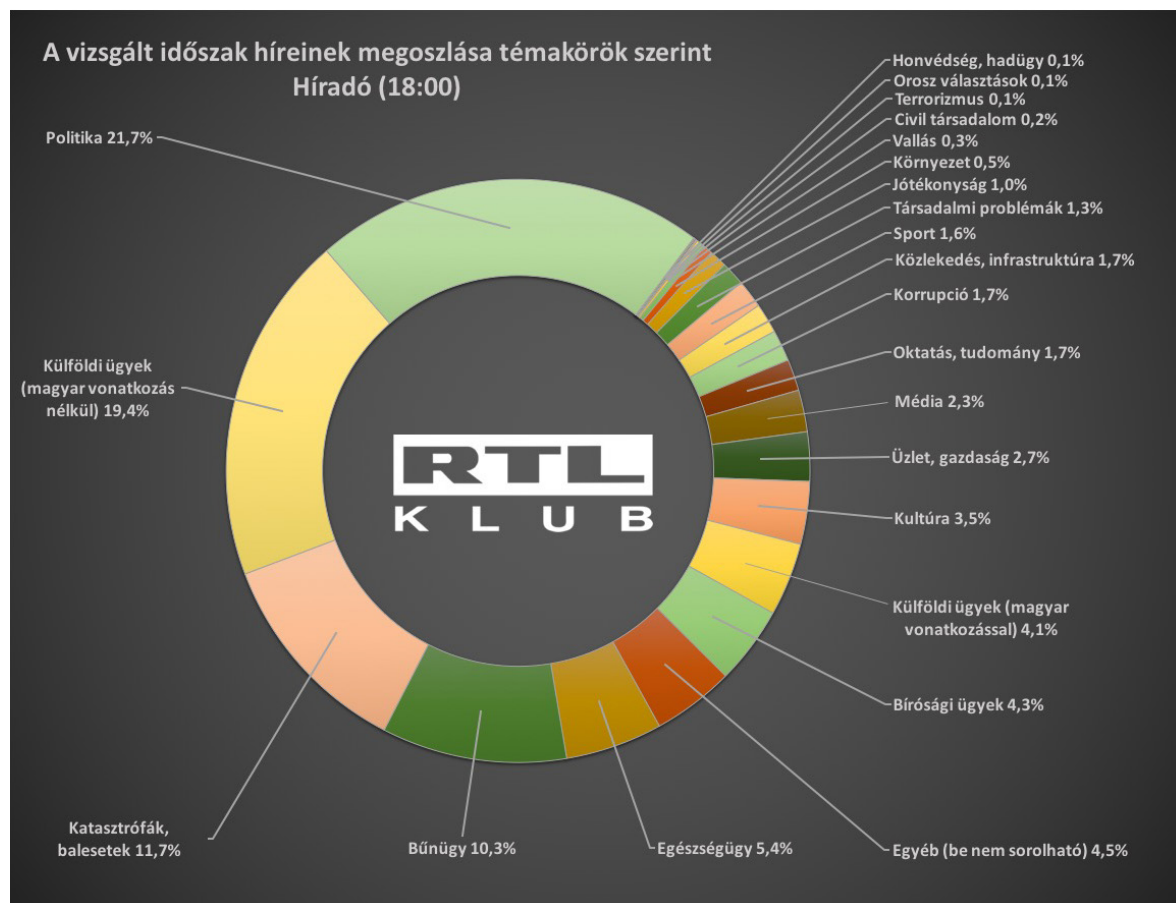
Szávai Petra írása

Az RTL Klub a legnagyobb nézettségű csatorna, mely a magyarországi médiakörnyezet átalakulása során is megmaradt függetlennek, mind tulajdonosi viszonyait, mind a tartalmak minőségét tekintve.

A médiafigyelés 5 hetében az esti híradó hírszerkesztése megfelelt a minőségi újságírás feltételeinek. A híradó beszámolt a legfontosabb közéleti eseményekről, a tájékoztatás pontos, tárgyilagos és sokszínű volt. A legtöbb esetben híren belül is bemutatták a témával kapcsolatos különböző nézőpontokat, véleményeket. (Kormánypárti és kormánykritikus hangokat egyaránt.)

A híradóra jellemző struktúra: bulvár hírek – külföldi hírek – közéleti hírek – külföldi hírek – kultúra.

A hírműsor nagy részét a bulvár hírek (bűnügy, baleset) teszik ki. A külföldi hírek általában 2 blokkban jelennek meg, sok esetben ezek is rövid bulvár hírek, de bővebben kifejtett közéleti témák is megtalálhatók köztük. A hazai közéleti hírek is egy blokkba rendeződnek – a vizsgált időszak nagy része a magyar választási kampány idejére esett, így jellemzően tisztán politikai témák kerültek előtérbe. A hírfolyam általában kulturális témákkal zárul, esetenként „cuki állatos” felvételekkel valamelyik hazai állatkertből. A híradó végét az időjárásjelentés jelzi.

A vizsgált narratívák – a többi, kormányközeli médium hírműsoraihoz viszonyítva – ritkán jelentek meg a csatorna hírei közt, összesen 14 esetben. Jellemzően a magyar kormány kommunikációjának szerves részét is képező narratívák jöttek elő: „B” – a migráció veszélyei, „D” – a nemzetközi szervezetek (ENSZ, EU) beleszólása a hazai ügyekbe, valamint két esetben fordult elő az „F” narratíva – az Ukrajnában élő magyarok ungvári kulturális központjának felgyújtásakor Hennagyij Moszkal, kárpátaljai kormányzó azt nyilatkozta, hogy az oroszok állnak a háttérben, akik a kelet-ukrajnai helyzethez hasonló feszültséget akarnak kelteni.

A narratívák megjelenései a megszólalók narratívához való viszonya szerint (db)

Előforduló narratívák:

B - A migráció tönkreteszi saját/európai kultúránkat

D - A nemzeti függetlenség és szuverenitás csökken

F - Oroszországnak joga van a környezete befolyásolásához

A narratívákhoz köthető megszólalások irányultságuk szerint:

B - támogató (4 db)

B - ellenző (1 db)

B - semleges (2 db)

D - támogató (4 db)

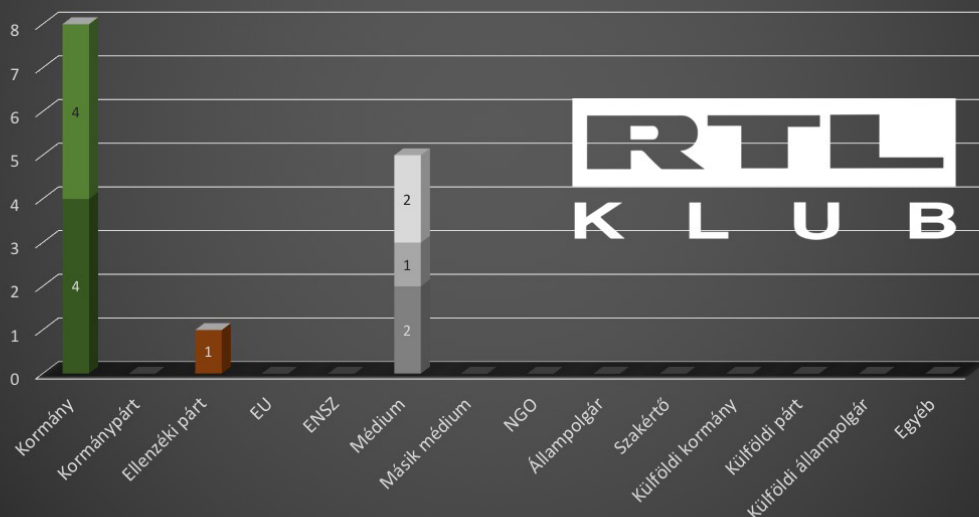
D - ellenző (0 db)

D - semleges (1 db)

F - támogató (0 db)

F - ellenző (0 db)

F - semleges (2 db)

A narratívákat a csatorna tárgyilagosan mutatta be, a pozitív vagy negatív előjel azokban az esetekben jött elő, amikor ellenzéki vagy kormánypárti politikusok saját hangon nyilatkoztak valamely témában. Így a „B” és a „D” narratíva a legtöbb esetben a kormány által támogatva jelent meg, egy esetben fordult elő, hogy ellenzéki politikus fogalmazta meg a „B” narratíva kritikáját.

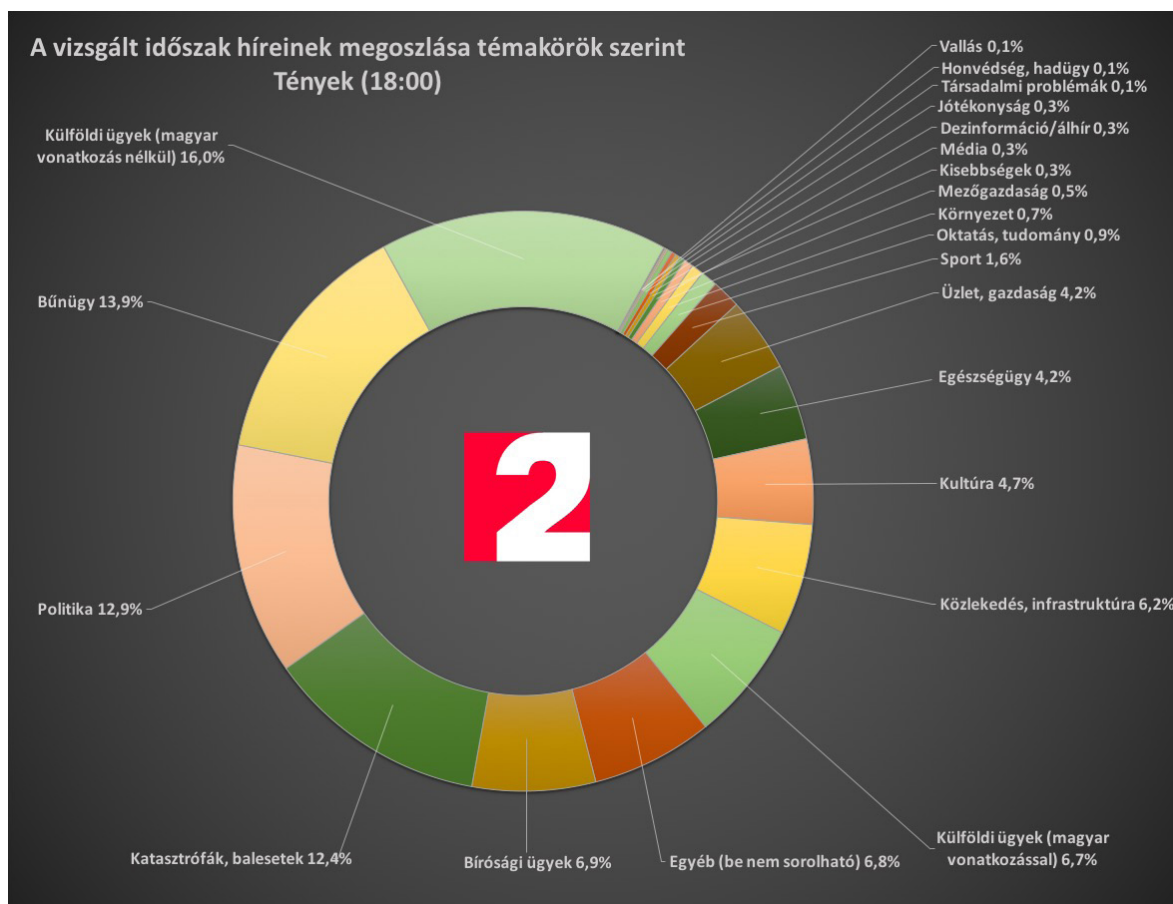
Összességében az látható, hogy az RTL Klub megjeleníti a kormány álláspontját (köztük a vizsgált narratívákat is), de azt tárgyilagossá és kiegyensúlyozott módon teszi.

TV2 – Tények, Tények Extra, 1/1 Azurák Csabával

Katus Eszter írása

A Tények című hírműsor minden este 18 órakor kezdődik és nagyjából 50 perces. A vizsgált időtartam alapján megállapítható, hogy a Tények felépítése a következő:

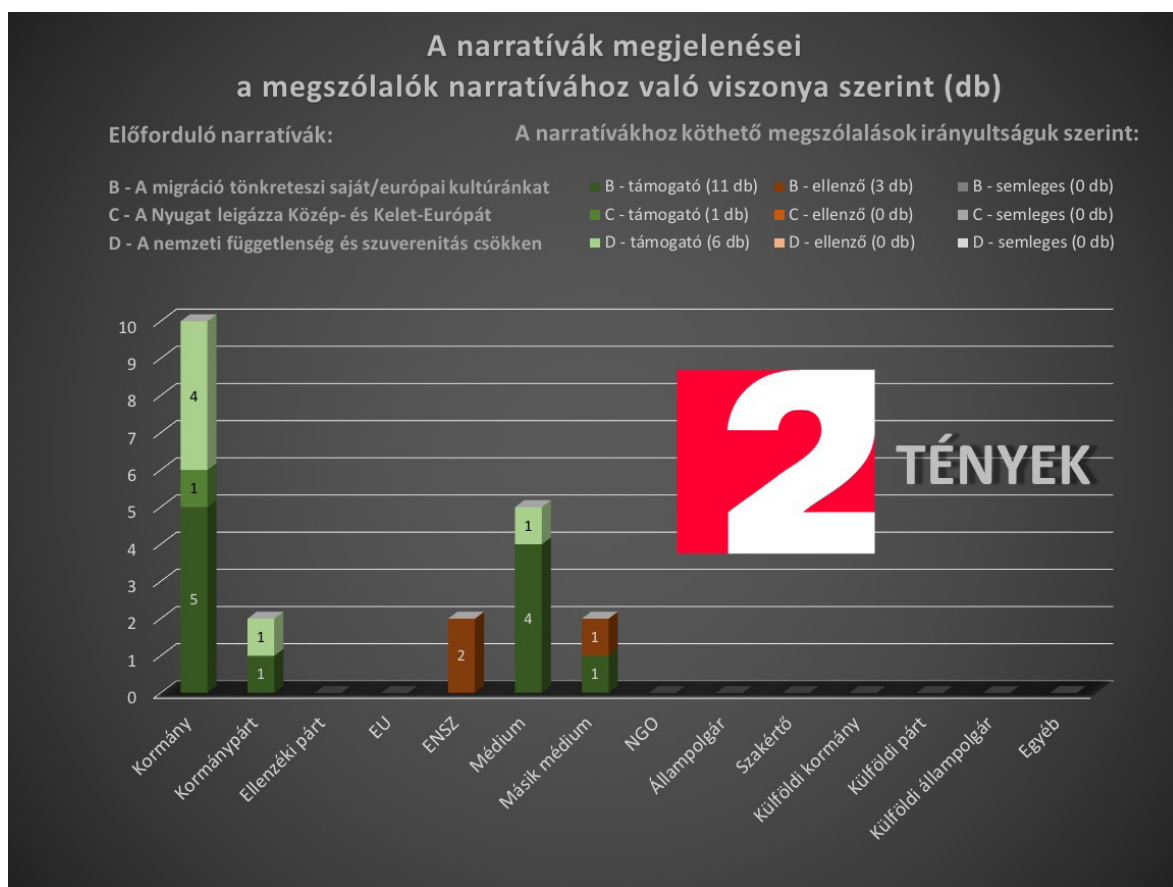
- a műsoridő nagy részét belföldi krimi hírek teszik ki; az átlagosan 25-30 hírből 14-18-at;
- külpolitikai hírek elvétve jelennek meg, a külföldről szóló hírek főként katasztrófákat vagy érdekességeket mutatnak be; ezeket külföldi médiumoktól vagy közösségi portálokon megosztott videóból veszik át;
- a hírek másik jelentős csoportját a belpolitikai hírek teszik ki, néha kiegészítve egy-egy kulturális, gazdasági vagy egészségügyi jelenséggel;
- emellett állandó elem még az úgynevezett levezető hír, mint pl. az időjárás vagy az állatos hírek.

A politikai hírekről elmondható, hogy csak látványilag törekedtek a kiegyensúlyozottságra: bár a képeken az ellenzéki/külföldi politikusokat, közszereplőket láthattuk, a szöveg tartalma a kormány és a kormánypártok véleményét tükrözte. Kivétel nélkül minden adásban megszólaltak a Fidesz-KDNP politikusai, míg az ellenzéki politikusok elvétve, akkor is mindössze pár másodpercet olyan hírek kapcsán, amelyek rossz fényt vetettek rájuk. Az ellenzéki pártok véleményét közvetlenül egyik adásban sem ismerhettük meg, csupán a Fidesz-KDNP tolmácsolásában, amelyről így az sem volt megállapítható, hogy valóban igaz-e. A politikai hírekre amúgy is jellemző volt a csúsztatás, a félreinformálás, az időszerűtlenség, a szándékos manipulálás. Ha szakértőt szólaltattak meg valamelyik politikai ügygel kapcsolatban, az szinte kizárólag a kormányközeli Századvég, a szintén kormányközeli Figyelő munkatársa (Deák Dávid) és a CÖF-ös ifj. Lomnici Zoltán alkot-

mányjogász volt. Emellett gyakran hivatkoztak még a kormányközeli Origo-ra, Pesti Srácokra, 888-ra, Magyar Időkre, valamint a Tűzfalcsoporthoz nevű blogra, és olyan külföldi lapokra, amelyek nagy része megkérdőjelezhető hitelességű, esetleg szélsőjobboldali.

A vizsgált narratívák közül a „B” és a „D” bukkant fel gyakran, amelyek egyben a Fidesz-KDNP fő politikai retorikájának alapelemei is. Az egyik, hogy a migránsok elárasztják Európát, tönkreteszik a keresztény kultúrát, megerősítik a nőket, és nem dolgoznak, míg a másik, hogy az Unió Magyarországra akarja erőltetni a migránsokat (kötelező kvóta), figyelmen kívül hagyva az ország szuverenitását. Mindezt csak a jelenlegi kormány tudja megakadályozni, ezért az április 8-i választások tétje az, hogy az ország bevándorló ország lesz-e vagy megmarad magyarnak. Ez az üzenet minden Tényekben akár többször is elhangzott. Egyúttal az is, hogy, amennyiben az ellenzék nyer, azonnal lebontja a kerítést és végrehajtja a „Soros tervet”. (Mindezt az ellenzék többször is határozottan cáfolta más médiumokban.)

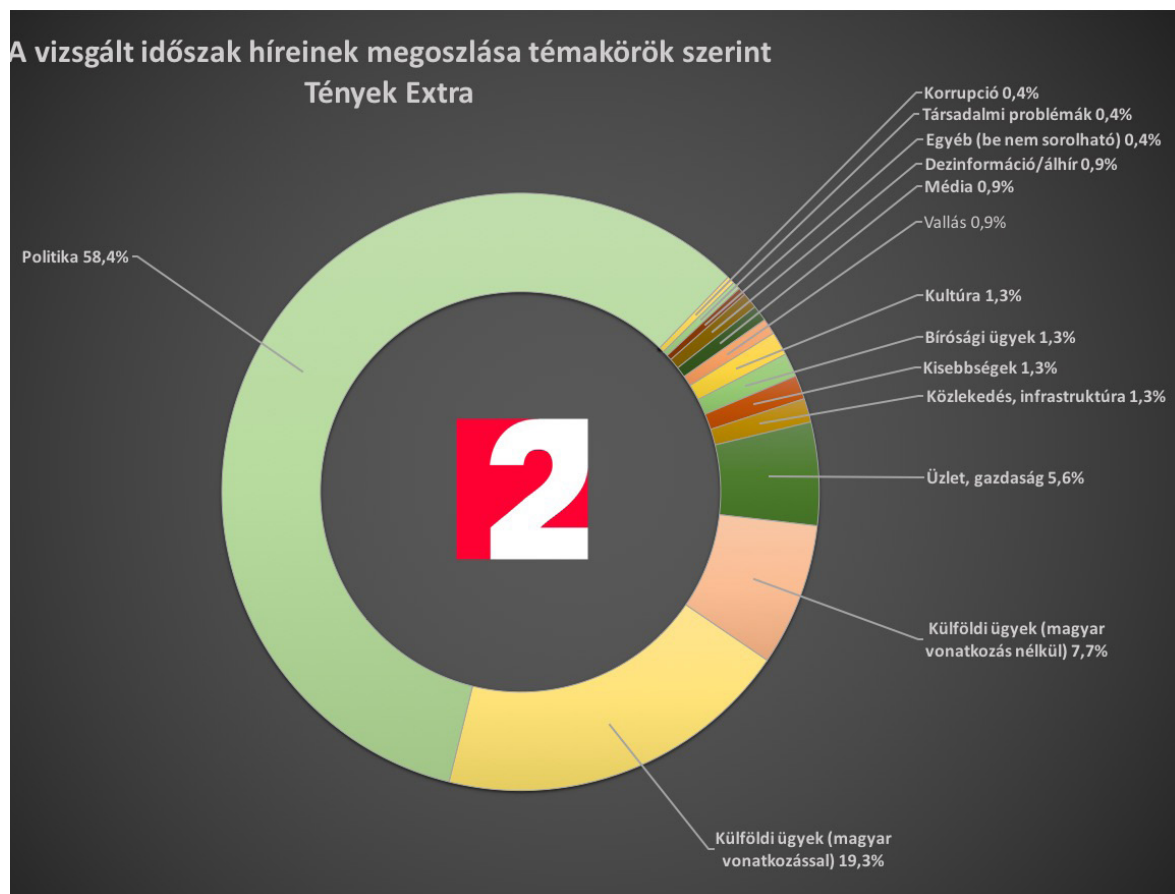

Feltűnő volt még, hogy egyes anyagokat többször is leadtak, szó szerint ugyanazzal a tartalommal, illetve, hogy a bevándorlókkal kapcsolatos híreknél mindig ugyanaz a 10-15 kép szolgált illusztrációként. Egyes topikok/témák mellett, amelyek minden adásban szóba kerültek, akadtak olyanok is, amelyeket szinte teljesen mellőztek (például vallás, korupció, környezetvédelem, civil szféra, országon belüli kisebbségek, szociális problémák).

Az orosz választásokkal vagy az orosz politikával kapcsolatban egyetlen hír sem jelent meg egyik hírműsorban sem a vizsgált időszakban. Az Oroszországot érintő témák kizárólag a katasztrófák/balesetek és a sport topikból kerültek ki.

A Tények Extrát hétköznaponként a késő esti órákban sugározzák, a hírműsor általában 20 perces. Tartalmát tekintve szinte teljesen megegyezett a Tények belpolitikai hírblokkjával. A Tényekből már megismert információkat gyakran itt egészítették ki egy-egy nagyobb lélegzetvételű interjúval, részletesebb anyaggal. A Tények Extra ugyanúgy csak

a kormány és a kormánypártok véleményének adott hangot, ugyanazokkal a szakértőkkel és forrásokkal. Lényegében a Tények Extra a Tények egyes híreinek megismétléséből állt, néhány kiegészítő, magyarázó elemmel megtoldva. A hírműsor átlagosan 6-9 hírt tartalmazott, szórakoztató és krimi hírek nem kaptak benne helyet.

Az ismétlésnek köszönhetően a narratívák közül is ugyanazok és hasonló arányban jelentek meg mindkét műsor esetén. A Tények Extrában szintén a „B” és a „D” narratívák fordultak elő, legtöbbször a kormány képviselőjében megszólaló szereplő által támogatva, a „C” narratíva is felbukkant egy alkalommal.

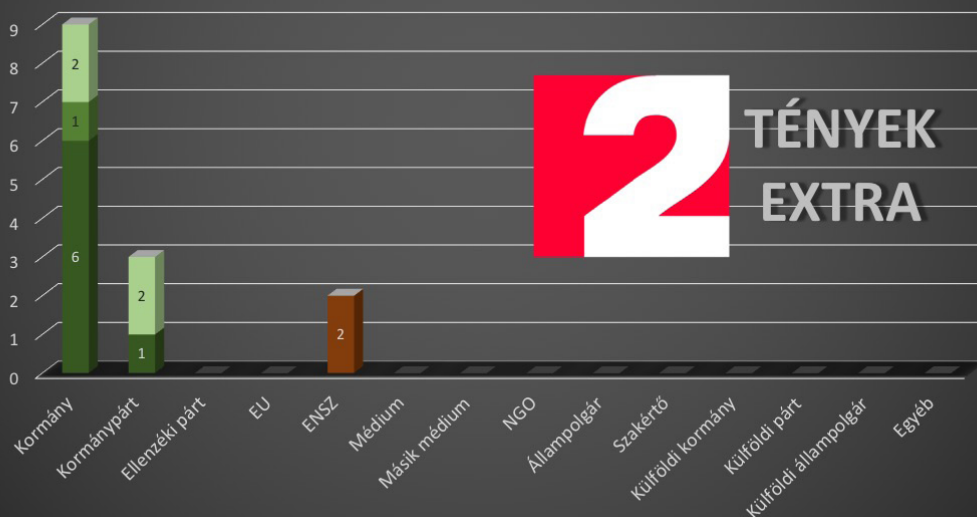
A narratívák megjelenései a megszólalók narratívához való viszonya szerint (db)

Előforduló narratívák:

- B - A migráció tönkreteszi saját/európai kultúránkat
- C - A Nyugat leigázza Közép- és Kelet-Európát
- D - A nemzeti függetlenség és szuverenitás csökken

A narratívákhoz köthető megszólalások irányultságuk szerint:

■ B - támogató (7 db)	■ B - ellenző (2 db)	■ B - semleges (0 db)
■ C - támogató (1 db)	■ C - ellenző (0 db)	■ C - semleges (0 db)
■ D - támogató (4 db)	■ D - ellenző (0 db)	■ D - semleges (0 db)

Az 1/1 Azurák Csabával heti rendszerességgű talk show házigazdája Azurák Csaba, aki korábban is több közéleti tartalmú műsor vezetője, valamint a Tények munkatársa is volt a TV2-nél. A csütörtökönként jelentkező közéleti műsor elsősorban hazai belpolitikai kérdésekkel foglalkozik, gyakran előkerülnek azonban kulturális témák is. A kb. 50 perces műsorban 4-5 téma mélyebb körüljárása történik interjúk és riportok formájában. A csatorna híradóinál megfigyelhető egyoldalú tájékoztatás egyáltalán nem jellemző Azurák műsorára, a kormány(közei) szereplők mellett ugyanolyan arányban jelennek meg ellenzéki hangok is, gyakran a meghívott beszélgető partnerek különböző szakértők. A műsorvezető kérdezési stílusában sem észlelhető részrehajlás, a tájékoztatás objektív és sokszínű.

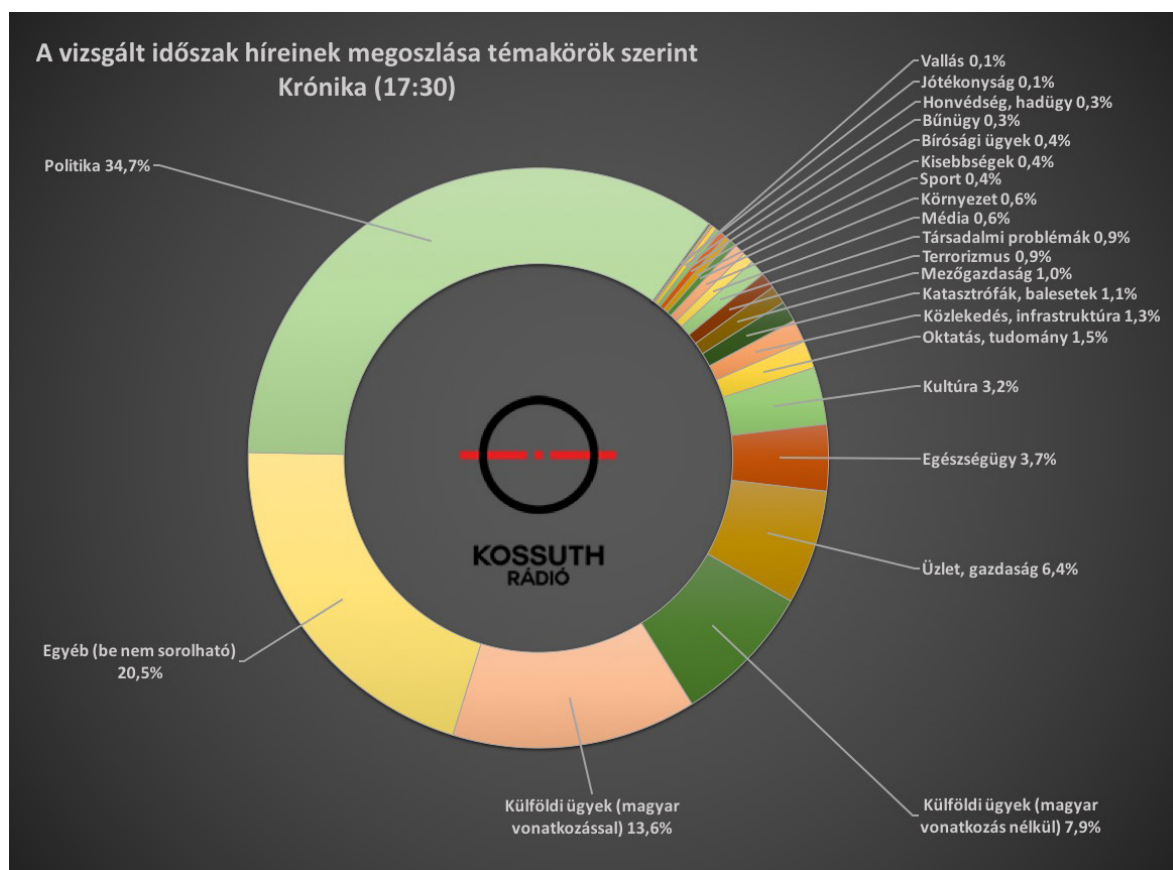
A vizsgált időszakban mindössze egy esetben fordult elő a „B” narratíva, amikor Kisszely Zoltán, politológus kifejezte egyetértését a kormány álláspontjával, miszerint a migráció veszélyes, és a terrorizmus fenyegetését hordozza magában. Ebben a beszélgetésben is jelen volt mellette egy más álláspontot képviselő szakértő.

Kossuth Rádió – Krónika (17:30) és Ütköző (este)

Bódi Jenő írása

A Kossuth Rádió a magyar közmédia első számú rádiós csatornája, amely a közéleti tájékoztatásra helyezi a hangsúlyt. Az országos elérésű kereskedelmi adók – különféle okok miatti – ellehetetlenülése, megszűnése óta a második leghallgatottabb rádiócsatorna az országban a közmédia zenei szórakoztató csatornája, a Petőfi Rádió után². Az adó délelőttönként félóránként, egyébként óránként sugároz híreket. Naponta háromszor jelentkezik hosszabb hírműsorral, ez a „Krónika” délben, este fél hatkor és tíz órakor. Az elemzett 17:30-kor jelentkező Krónikák időtartama valamivel több mint 25 perc, hétvégén 20 perc.

A műsor tematikája – bizonyára a magyar választási kampány miatt is – erősen belpolitikai irányultságú volt. Emellett inkább gazdasági, egészségügyi és ritkábban oktatási, kulturális híreket közöltek. Minden műsor nagyjából másfél perces közlekedési és meteorológiai információkkal zárult.

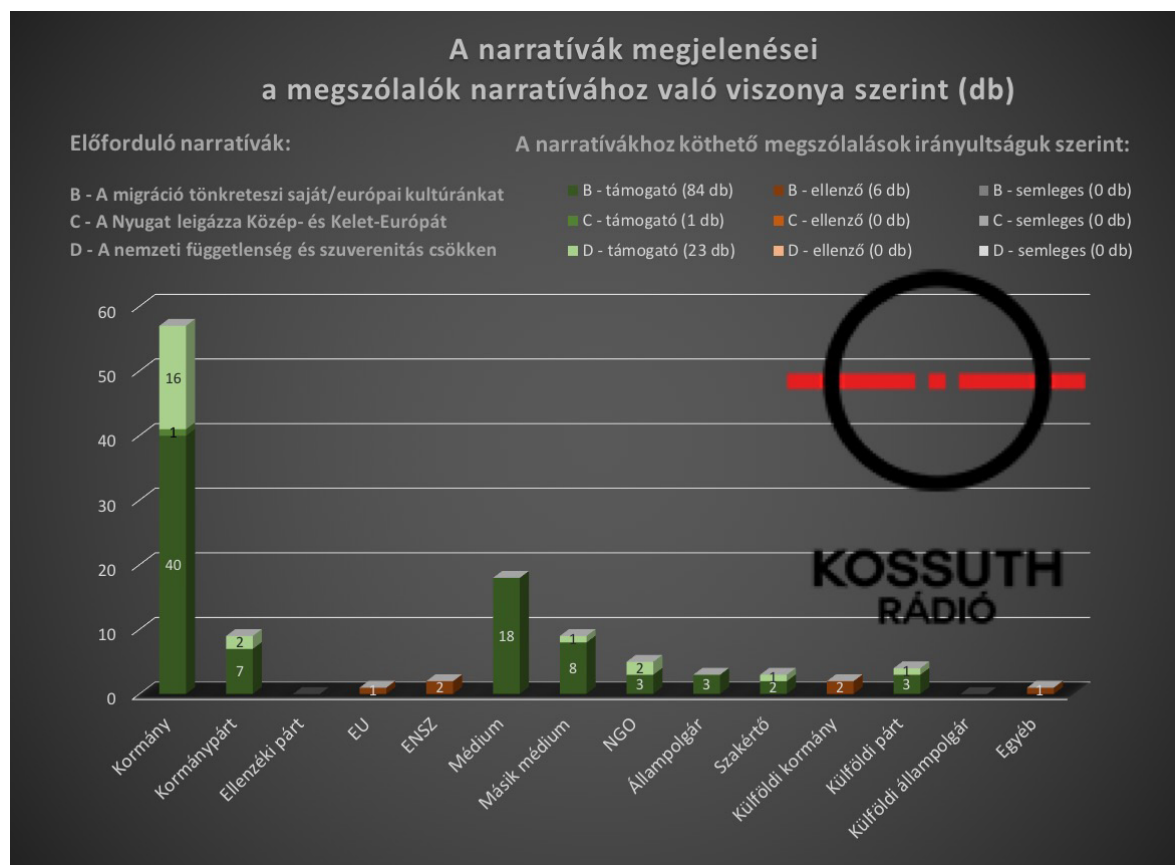
A Krónikában a külpolitikai témák szerepe másodlagos volt a hazai belpolitikai hírekhez képest. Hiszen a külpolitikai hírek is elsősorban két olyan kontextusban kerültek elő, amelyeknek belföldi relevanciája van. Ilyen a migráció kérdésköre, amely arra is rámutat, a műsor mennyire eszköze a magyar kormány propagandájának. Hiszen a téma elsősorban az EU-val a menekültkvóták elosztása miatt folyó vita kapcsán került elő – ennek azonban jelentős belpolitikai relevanciája van, hiszen a magyarországi kormánypártok választási kampányának központi témája ez. Hasonló szerepet kapott a külföldi hírek között az ENSZ migrációs tervezetének témája, amelynek relevanciája az aktuális napi hí-

2 <https://radiosite.hu/hallgatottsagi-adatok-2017-oktober/>

rek szempontjából meglehetősen kérdéses. Különösen a vizsgált időszak utolsó időszakát jellemezte, hogy a migráció kapcsán a nyugat-európai országokban történt bűnügyeket, az integráció problémáit mutatták be nagy terjedelemben. A Kossuth Rádió Krónikájának tevékenységét a migráció bemutatása során a morális pánikkeltés jellemzi, amely nem megszokott egy Európai Unió tagország közmédiájától, ez főleg a bulvárlapok vagy a szélsőjobboldali propagandasajtó sajátossága.

A Krónikában megjelenő külföldi hírek másik jelentős csoportja a magyar kisebbséghez kötődik. Ez leginkább erdélyi híreket jelent, a határon túli legnagyobb létszámú magyar kisebbséggel kapcsolatosak. Emellett többször számoltak be az Ukrajnában, Kárpátalján élő magyarokról, amelyet az ukrán nyelvtörvény miatt kialakult feszült politikai helyzet, az elmúlt hónapok során az ottani magyar kisebbséget ért inzultusok magyaráznak.

A Krónika híradásaiban a migráció narratívája („B”) jelenik meg legtöbbször, a magyar kormányzati szereplők megszólalásainak eredményeként szinte kizárólag megerősítve. Néhány, a narratíva állításával ellentétes üzenetet külföldi szervezetek képviselői (pl. EU, ENSZ) fogalmaznak meg, de ezek szerepe a híradások során az, hogy a magyar kormányzat szereplői azt cáfolják, vitassák. Többször jelenik meg a nemzeti függetlenség, szuverenitás narratívája is („D”), amelyet az EU, „Brüsszel” veszélyeztet – többnyire éppen a migrációs politikája által.

Hogy a magyar közmédia mennyire a kormánypropaganda eszköze, mutatja az is, hogy a migráció témája a márciusi adások szűk félórás időtartamából már nagyjából 10 percet foglalt el. A téma hangsúlyozásának másik újságírói eszköze, hogy ennek kapcsán több napig is ismétlik ugyanazokat a híreket. Gyakran úgy teremtik meg a napi relevancia látszatát ezzel kapcsolatban, hogy más kormányzati megszólalók vetik fel, ismétlik meg újra ugyanazokat az állításokat.

A Krónikát a belpolitikai témák kapcsán a kormánypártok és az ellenzék közötti egyensúly hiánya is jellemzi. Előszeretettel használt eszköz, hogy a műsor olyan belpolitikai ügyekkel foglalkozik, amelyekkel az ellenzéknek támadniuk kell. Ilyen esetekben is előfordul, hogy ugyanazok a témák akár több napon át szerepelnek a műsorban: például ellenzéki politikusok vitatott magánügyei, vagy bírósági ítélet előtti ügyek. Nagyon sokszor mutatják be az ellenzéki pártok közötti, vagy éppen a pártokon belüli ellentéteket és vitákat. Egy-egy ilyen üggyel egy adott Krónikában sokszor hosszabb időtartamban foglalkoznak, mint a tárgyalta ellenzéki párt kampányeseményéről szóló rövid – fél vagy egyperces – tudósítás. A Krónika másik fontos jellemzője a használt újságírói eszközök szempontjából, hogy elhallgatják a kormányzat számára kínos eseményeket, botrányokat.

Összefoglalva, a Krónika példája jól illusztrálja a magyar kormány befolyását a közmédiára, a műsor a választási propaganda eszköze. A külpolitikai témák is elsősorban hazai perspektíva felől jelennek meg. A magyar közrádió hallgatói egyáltalán nem kapnak (átfogó) képet a világpolitikai történelemszerű, így az oroszországi választásokról se.

Az Ütköző a Kossuth Rádió közéleti háttérműsora, naponta kétszer, a Krónika déli és esti kiadása után jelentkezik közel fél óra hosszban. A műsor témáit bel- és külpolitika, gazdaság, valamint társadalompolitikai kérdések jelentik. Egy adott műsor mindig egyetlen témát tárgyal két szakértő segítségével.

Mivel az Ütközőben nem szerepelnek politikusok, ezért a Krónikához képest jóval tárgyilagosabb, nem értékelhetjük a kormányzati propaganda direkt eszközeként. A magyar közmédiában kormány iránti elfogultságát leginkább a megszólaló vendégek, szakértők személye fejezi ki, akik közül például sokszor szerepelnek kormányközeli intézetek – például a Századvég, a Fidesz fő think-tank-je – szakértői, vagy olyan politológusok, akikről köztudott kormánypárti beállítódásuk. Ugyanakkor a részvételükkel zajló adásokról is elmondhatjuk, hogy a műsor egyéb szakértőihez – például egyetemi oktatókhoz, szakmai szervezetek képviselőihez – hasonlóan a megnyilvánulásaik legtöbbször tárgyilagos, szakmai jellegűek voltak.

A meghívott vendégek kormány iránti elfogultsága inkább a belpolitikai témák kapcsán érződött. Ugyanakkor az általam vizsgált időszak alatt az esti Ütközőkben a belpolitikai témák aránya alacsony volt, a műsor inkább gazdasági kérdésekkel (pl. az aktuális gazdasági adatok elemzése, az ingatlanpiac alakulása vagy a mezőgazdaság digitalizációja), társadalompolitikai problémákkal (pl. családtámogatások, nyugdíjasok foglalkoztatása) valamint külpolitikával foglalkozott.

A Krónikához képest az Ütközőben tehát jóval nagyobb szerepet kapott a külpolitika, a műsor igyekezett feldolgozni a fontosabb aktuális külpolitikai témákat: például szóba került a szíriai helyzet, a német koalíciós tárgyalások, az aktuális uniós csúcs, Észak és Dél-Korea viszonya vagy éppen a Krím-félsziget problémája. A hasonló témák elemzése során a megszólaló szakértők tárgyilagosak voltak, a műsorban 4 alkalommal kerültek elő a kutatás tárgyát jelentő narratívák, elsősorban Magyarország és az Európai Unió viszonya kapcsán, illetve abban az adásban, amely a Migrációkutató Intézet – amely szintén a Fideszhez és a Századvéghez kötődő szervezet – egyik kutatását ismertette.

Rádió1 – Balázsék

Bódi Jenő írása

2017 őszén a magyar rádiós piacon a Rádió 1 a leghallgatottabb kereskedelmi rádió volt³. Budapest mellett jelenleg 30 helyi frekvencián sugározzák, de lefedettsége nem teljesen országos. Hálózatos formában működik, ezért a reggeli műsorsáv felét is helyi, regionális tartalom alkotja. A „Balázsék” hétköznaponként reggel 6 és 10 óra között jelentkezik a helyi – híreket is közlő – tartalmak mellett bő félórás sávokban. A kutatás során az adás leghallgatottabb⁴ részét, a negyed kilenc körül kezdődő, általában 34-35 perces sávot vizsgáltuk.

A műsor a Rádió 1-en – kezdetben még Reggeli Show néven – 2016-tól fut, előtte az akkori piacvezető kereskedelmi rádióban, a Class FM-en 2008-tól Morning Show névvel jelentkezett. A műsor formáját beszélgetés jelenti, Balázs és két társa folyamatosan egymással diskurálnak. A műsor célja elsősorban a szórakoztatás, a szerkesztők a közéleti témákat gondosan kerülnek. Emellett a „Balázsék” bizonyos mértékben informatív szereppel is rendelkezik, de ezt is szórakoztatva teszi: kulturális (pl. popzene, filmek), sport vagy életmóddal (pl. táplálkozás) kapcsolatos témákkal is foglalkoznak.

A vizsgált időszakban nagyjából háromféle témát lehetett megfigyelni.

– Egyrészt gyakran kommentálnak aktuális híreket vagy beszélgetnek az érintettel arról. A cél itt a szórakoztatás, a hír továbbgondolása, tréfák és poénok kitalálása, anekdoták felidézése. A hírek többnyire a bulvársajtóból származnak (pl. „Mentőt hívtak vízhólyagra”).

– A témák másik csoportját a hazai sztárokkal folytatott beszélgetések jelentik valamilyen aktualitás kapcsán: például felköszöntöttek egy ismert rockzenészt ötvenedik születésnapján, egy új film bemutatójáról a főszereplőket kérdezték.

– A műsorban időnként bemutatnak olyan hétköznapi embereket, akik szokatlan foglalkozásuk miatt érdekesek: például egy sajtókészítő mester, aki nőként egy neves franciaországi versenyre készül, vagy egy kutató, aki egy antarktiszi állomáson töltött el egy évet.

Összefoglalva, a műsor szórakoztató jellegű, elsősorban a bulvársajtóra jellemző témákkal foglalkozik, fő stílus eszköze a humor. Közéleti tartalmak, így külpolitikai témák sem jelennek meg az adások során, a kutatás tárgyát jelentő narratívákat sem lehetett megfigyelni.

3 <http://mediameter.hu/#!/p=1912#more-1912> (2018-03-20)

4 https://index.hu/kultur/media/2017/04/26/radio_hallgatottsag_class_fm_radio1_slager_inspira_radio_sales_house/ A reggeli sáv hallgatottságáról a cikk első galériájában lévő 5. ábra tájékoztat. (2018-03-20)

